ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πτυχιακή εργασία

" Γνώσεις, στάσεις και τρόποι αντιμετώπισης των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στο Νομό Λακωνίας"

Επιβλέπουσα/ον καθηγήτρια/της:

Δρ. Νεκταρία Πεδιώτη

Ονοματεπώνυμο φοιτήτριας:

Αλεξάνδρα Ροζάκη ΥΚ5434

Αθηνά Σιδηροπούλου ΥΚ5416

Απρίλιος 2026

Δήλωση περί μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου ερευνητικής προσπάθειας, η οποία πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της επιστημονικής και ακαδημαϊκής δεοντολογίας. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν έχουν αναφερθεί πλήρως και ορθά, σύμφωνα με το ακαδημαϊκό πρότυπο αναφορών. Δηλώνω, επίσης, ότι οποιαδήποτε αποσπάσματα κειμένου ή ιδέες τρίτων που έχουν ενσωματωθεί στο κείμενο αναφέρονται ρητά και συνοδεύονται από την κατάλληλη βιβλιογραφική παραπομπή. Η εργασία αυτή δεν έχει υποβληθεί, ολικώς ή μερικώς, για την απόκτηση άλλου τίτλου σπουδών ή πιστοποιητικού σε οποιοδήποτε άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή οργανισμό.

Αναλαμβάνω την πλήρη ευθύνη για την τήρηση της ακαδημαϊκής δεοντολογίας και είμαι ενήμερος/η για τις συνέπειες που προβλέπονται από τον κανονισμό του ιδρύματος σε περίπτωση διαπίστωσης λογοκλοπής.

Ονοματεπώνυμο φοιτήτριων

Ροζάκη Αλεξάνδρα ΥΚ5434

Σιδηροπούλου Αθηνά ΥΚ5416

Ημερομηνία

Απρίλιος 2026

Ευχαριστίες

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «Γνώσεις, στάσεις και τρόποι αντιμετώπισης των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στο Νομό Λακωνίας», αποτελεί το τελευταίο μέρος για την ολοκλήρωση των προπτυχιακών σπουδών μας. Η ολοκλήρωσή της, θα ήταν πολύ δύσκολη χωρίς τη σημαντική συμβολή και τις οδηγίες της επιβλέπουσας καθηγήτριας, Πεδιώτη Νεκταρίας. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε σε όλους όσοι συμμετείχαν και συνέβαλαν στη συλλογή των δεδομένων και στην υλοποίηση της έρευνας. Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε θερμά τις οικογένειες και τους φίλους μας, οι οποίοι αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη και το στήριγμά μας καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής.

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα διερευνά το επίπεδο γνώσεων, τις στάσεις και τους τρόπους αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λακωνίας. Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στη διερεύνηση του επιπέδου κατάρτισης των εκπαιδευτικών αναφορικά με την αναγνώριση των ενδείξεων και των ποικίλων μορφών παιδικής κακοποίησης. Παράλληλα, εξετάζεται ο βαθμός επιχειρησιακής ετοιμότητας και η επάρκεια των εκπαιδευτικών ως προς τη διαχείριση και την τήρηση των πρωτοκόλλων αναφοράς παρόμοιων περιστατικών.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, διενεργήθηκε ποσοτική έρευνα με τη χρήση αυτοσχέδιου ερωτηματολογίου, το οποίο διανεμήθηκε σε δείγμα 95 εκπαιδευτικών. Το ερευνητικό εργαλείο εστίασε στις παρακάτω μεταβλητές: γνώσεις, στάσεις και τροπών αντιμετώπισης των εκπαιδευτικών σε θέματα παιδικής κακοποίησης, ενώ συλλέχθηκαν δημογραφικά στοιχεία για τη διερεύνηση πιθανών συσχετίσεων με παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία και η επαγγελματική εμπειρία.

Τα ευρήματα αναδεικνύουν υψηλή ευαισθητοποίηση και ικανότητα να αναγνώριζουν τα σημάδια κακοποίησης , ωστόσο αποκαλύπτουν σημαντικά ελλείμματα στην επιχειρησιακή ετοιμότητα και στην γνώση των τυποποιημένων διαδικασιών αναφοράς. Παρά τη θετική στάση απέναντι στον προστατευτικό τους ρολό, οι εκπαιδευτικοί εμφανίζονται επιφυλακτικοί λόγω του φόβου των νομικών συνεπειών και τις περιορισμένης εμπιστοσύνης στις υποστηρικτικές δομές. Οι δημογραφικοί παράγοντες επηρεάζουν επιλεκτικά την ετοιμότητα, με την προϋπηρεσία να αναδεικνύεται σε σημαντικότερο παράγοντα διαφοροποίησης σε σχέση με το φύλο.

Η έρευνα αναδεικνύει την ανάγκη για επιμόρφωση και θεσμική υποστήριξη των εκπαιδευτικών, προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητά τους στην αναγνώριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης.

Λέξεις-κλειδιά: Προστασία ανηλίκων, Παιδική κακοποίηση, Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Abstract

This study examines the level of knowledge, attitudes, and approaches to addressing child abuse among secondary school teachers in the Prefecture of Laconia. This study aims to investigate the level of training teachers have regarding the recognition of signs and various forms of child abuse. At the same time, it examines the degree of operational readiness and the competence of teachers in managing and adhering to reporting protocols for such incidents.

To achieve this objective, a quantitative study was conducted using a self-designed questionnaire, which was distributed to a sample of 95 teachers. The research tool focused on the following variables: teachers' knowledge, attitudes, and coping strategies regarding child abuse, while demographic data were collected to investigate possible correlations with factors such as gender, age, and professional experience.

The findings highlight a high level of awareness and the ability to recognize signs of abuse; however, they reveal significant gaps in operational readiness and knowledge of standard reporting procedures. Despite their positive attitude toward their protective role, teachers appear hesitant due to fear of legal consequences and limited trust in support systems. Demographic factors selectively influence readiness, with prior experience emerging as a more significant differentiating factor than gender.

The study highlights the need for training and institutional support for teachers to enhance their ability to identify and address cases of child abuse,

Keywords: Protection of minors, Child abuse, Secondary education.

Πίνακας περιεχομένων

ΔΉΛΩΣΗ ΠΕΡΊ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΉΣ **2**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΊΕΣ **3**

ΠΕΡΊΛΗΨΗ **4**

ABSTRACT **5**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΉ **7**

2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΌ ΠΛΑΊΣΙΟ **9**

2.1. Ορισμός και μορφές κακοποίησης παιδιών 10
2.2. Παράγοντες και Επιπτώσεις 12
2.3. Νομοθεσία και πλαίσιο προστασίας παιδιών 16
2.4. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην πρόληψη και αντιμετώπιση της Παιδικής Κακοποίησης 18

3. ΑΝΑΣΚΌΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΊΑΣ **19**

4.ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΊΑ ΈΡΕΥΝΑΣ **25**

4.1. Σκοπός της Έρευνας 25
4.2.Ερευνητικά Ερωτήματα και υποθέσεις 25
4.3. Δείγμα της Έρευνας 26
4.3.1. Ερευνητικό Εργαλείο και Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων 27

5. ΑΠΟΤΕΛΈΣΜΑΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ **27**

5.1. Ανάλυση Δεδομένων και Παρουσίαση Αποτελεσμάτων 27

6.ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΉ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΉ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΏΝ **28**

7. ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΉ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΉ ΚΛΊΜΑΚΑΣ ΓΝΏΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΚΟΠΟΊΗΣΗ **30**

8. ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΉ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΉ ΣΤΆΣΕΩΝ **32**

9. ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΉ ΚΛΊΜΑΚΑΣ ΤΡΌΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΏΠΙΣΗΣ **36**

10. ΕΠΑΓΩΓΙΚΉ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΉ **38**

11. ΈΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΈΣΕΩΝ **48**

12. ΣΥΖΉΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΆΤΩΝ **53**

13. ΣΥΜΠΕΡΆΣΜΑΤΑ **56**

14. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΊ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ **58**

15. ΠΡΟΤΆΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΉ ΈΡΕΥΝΑ **58**

16. ΗΘΙΚΆ ΖΗΤΉΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΑΚΎΠΤΟΥΝ ΑΠΌ ΤΗΝ ΈΡΕΥΝΑ **59**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΊΑ **60**

ΠΑΡΆΡΤΗΜΑ **65**

1. Εισαγωγή

Η παιδική κακοποίηση αποτελεί ένα διαχρονικό κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο επηρεάζει βαθιά τη σωματική και ψυχική υγεία των παιδιών, καθώς και τη συνολική τους ανάπτυξη. Παρά τις σημαντικές νομοθετικές και κοινωνικές πρωτοβουλίες για την καταπολέμησή της, τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης συνεχίζουν να καταγράφονται σε ανησυχητικά ποσοστά, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Η κακοποίηση μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές — σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, καθώς και μέσω παραμέλησης — με κάθε μορφή να έχει ξεχωριστές, αλλά εξίσου σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών (Yanowitz κ.ά., 2003; Strathearn κ.ά., 2020)

. Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης δεν περιορίζονται μόνο στη σχολική και οικογενειακή ζωή των παιδιών, αλλά επεκτείνονται κατά τους Lindsay κ.ά. (2012) στην ευρύτερη κοινωνία, επηρεάζοντας την κοινωνική συνοχή και τις μελλοντικές διαπροσωπικές σχέσεις των θυμάτων.

Η αναγνώριση και η αντιμετώπιση των περιστατικών παιδικής κακοποίησης αποτελεί βασική ευθύνη των ενηλίκων που βρίσκονται στο περιβάλλον των παιδιών και ιδιαίτερα των εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση για την ανίχνευση και την παρέμβαση σε περιπτώσεις κακοποίησης, καθώς έρχονται καθημερινά σε επαφή με τους μαθητές και είναι σε θέση να παρατηρήσουν αλλαγές στη συμπεριφορά, τη σχολική επίδοση και τη συναισθηματική κατάσταση των παιδιών (Yanowitz κ.ά., 2003). Ωστόσο, προκειμένου να ανταποκριθούν αποτελεσματικά σε αυτή την ευθύνη, απαιτείται κατάλληλη εκπαίδευση, διαρκείς ενημέρωση και υποστήριξη από το σχολικό σύστημα και τις αρμόδιες αρχές (Abrahams κ.ά., 1992) .

Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στη διερεύνηση των γνώσεων, των στάσεων και των τρόπων αντιμετώπισης περιστατικών παιδικής κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στο Νομό Λακωνίας. Ειδικότερα, η έρευνα αποσκοπεί στην αξιολόγηση του επιπέδου ενημέρωσης και γνώσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τις μορφές, τα σημάδια και τις επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης, καθώς και στον προσδιορισμό των στάσεων και των αντιλήψεών τους απέναντι σε αυτό το κοινωνικό φαινόμενο και στην ευθύνη τους να αναφέρουν τέτοια περιστατικά.

Παράλληλα, η μελέτη εξετάζει τις στρατηγικές που εφαρμόζουν οι εκπαιδευτικοί για την αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης εντός του σχολικού περιβάλλοντος και διερευνά τον βαθμό στον οποίο παράγοντες όπως η ηλικία, το φύλο και τα έτη προϋπηρεσίας επηρεάζουν τις γνώσεις, τις στάσεις και τις αντιδράσεις των εκπαιδευτικών.

Η παιδική κακοποίηση επιφέρει σοβαρές και μακροχρόνιες επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των ανηλίκων, επηρεάζοντας αρνητικά τη συναισθηματική και κοινωνική τους προσαρμογή. Η έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση, μπορεί να περιορίσει τις επιπτώσεις της κακοποίησης και να δημιουργήσει ένα ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά. Ωστόσο, η αδυναμία έγκαιρου εντοπισμού και διαχείρισης των περιστατικών μπορεί να οδηγήσει στη διαιώνιση του φαινομένου και στην περαιτέρω επιβάρυνση της ψυχικής υγείας των θυμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευτικοί, κατέχουν κομβικό ρόλο, καθώς η ικανότητα τους να αναγνωρίζουν τα σημάδια κακοποίησης και να προβαίνουν σε έγκαιρη αναφορά είναι καθοριστικής σημασίας.

Επιπλέον, η παρούσα έρευνα φιλοδοξεί να εντοπίσει πιθανές ελλείψεις στις γνώσεις και στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, ώστε να συμβάλλει στη βελτίωση των δεξιοτήτων στην πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου. Τα ευρήματα της έρευνας αναμένεται να προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες για τη διαμόρφωση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών υποστήριξης στο σχολικό περιβάλλον, ενισχύοντας την ικανότητα των εκπαιδευτικών να προστατεύουν αποτελεσματικά τους μαθητές και να ανταποκρίνονται με συνέπεια σε τέτοιου είδους προκλήσεις. Συνοψίζοντας, η μελέτη επιδιώκει να αποτυπώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα των αντιλήψεων και των τρόπων αντιμετώπισης των περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς του Νομό Λακωνίας, εστιάζοντας τόσο στην προστασία του παιδιού όσο και στην αναγκαιότητα συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς και την οικογένεια.

Επιπροσθέτως, επιδιώκεται να εξεταστεί αν οι παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία και τα έτη προϋπηρεσίας επηρεάζουν τη στάση και την αντίδραση των εκπαιδευτικών, προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν διαφοροποιήσεις και να προταθούν στοχευμένες παρεμβάσεις για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς τους. Η παιδική κακοποίηση αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό ζήτημα που απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες και συνεργασία όλων των εμπλεκομένων φορέων για την πρόληψη και την αντιμετώπισή της. Οι εκπαιδευτικοί έχουν καθοριστικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία, καθώς η καθημερινή αλληλεπίδραση με τους μαθητές τους δίνει τη δυνατότητα να εντοπίσουν έγκαιρα ανησυχητικά δείγματα και να συνδράμουν στην προστασία και υποστήριξη των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο.

Η έρευνα αυτή αναμένεται να συμβάλλει ουσιαστικά στην κατανόηση του επιπέδου ετοιμότητας και των γνώσεων των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στον Νομό Λακωνίας, παρέχοντας πολύτιμα δεδομένα που θα μπορούν να αξιοποιηθούν για τη βελτίωση της εκπαίδευσης και την ενίσχυση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών στον τομέα της προστασίας των παιδιών. Τα αποτελέσματα της μελέτης ενδέχεται να οδηγήσουν σε χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις ελλείψεις και τις ανάγκες των εκπαιδευτικών, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση κατάλληλων πολιτικών και πρακτικών παρέμβασης. Συνολικά, τα αποτελέσματα της έρευνας θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, καθώς και πρωτοβουλιών πρόληψης και διαχείρισης περιστατικών παιδικής κακοποίησης στο σχολικό περιβάλλον.

Η εργασία είναι δομημένη ως εξής, στην Εισαγωγή, παρουσιάζεται το γενικό πλαίσιο της έρευνας, το υπό μελέτη ζήτημα, ο σκοπός, η σημασία και η στοχοθεσία της έρευνας. Στο Θεωρητικό Πλαίσιο, αναλύονται οι βασικές έννοιες που σχετίζονται με την παιδική κακοποίηση, οι μορφές και οι επιπτώσεις της, καθώς και ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην πρόληψη και αντιμετώπισή της. Στην Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας, γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση σχετικών μελετών και ερευνών, καταγράφοντας τα βασικά ευρήματα και τα συμπεράσματα προηγούμενων ερευνών. Στη Μεθοδολογία Έρευνας, περιγράφεται ο ερευνητικός σχεδιασμός, η δειγματοληψία, το ερευνητικό εργαλείο και η διαδικασία συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων.

Στα Αποτελέσματα Έρευνας, παρουσιάζονται και αναλύονται τα ευρήματα της μελέτης με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων. Στα Συμπεράσματα, συνοψίζονται τα βασικά ευρήματα της έρευνας, ενώ διατυπώνονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα και βελτίωση της αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης από το εκπαιδευτικό σύστημα. Τέλος, στις Βιβλιογραφικές Αναφορές, καταγράφονται όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία, σύμφωνα με τα ακαδημαϊκά πρότυπα αναφοράς.

2. Θεωρητικό πλαίσιο

Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας μελέτης επικεντρώνεται στην ανάλυση των βασικών πτυχών της παιδικής κακοποίησης, παρέχοντας το απαραίτητο υπόβαθρο για την

κατανόηση του προβλήματος και της σημασίας του ρόλου των εκπαιδευτικών στην αναγνώριση και διαχείρισή του. Αρχικά, παρουσιάζεται ο ορισμός και οι μορφές της παιδικής κακοποίησης, εστιάζοντας στις διαφορετικές εκδηλώσεις της, όπως η σωματική, η ψυχολογική, η σεξουαλική κακοποίηση και η παραμέληση. Στη συνέχεια, αναλύονται οι παράγοντες που συμβάλλουν στην εμφάνιση του φαινομένου και οι επιπτώσεις του τόσο στη σωματική και ψυχική υγεία των παιδιών όσο και στη συνολική πορεία της ανάπτυξής τους.

Σημαντική αναφορά γίνεται στο νομοθετικό πλαίσιο και στις διαδικασίες προστασίας που προβλέπονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ώστε να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα του δικτύου προστασίας για τα θύματα κακοποίησης. Τέλος, το ενδιαφέρον εστιάζεται στον ρόλο των εκπαιδευτικών, αναδεικνύοντας τη σημασία της κατάλληλης κατάρτισης και υποστήριξής τους, ώστε να είναι σε θέση να εντοπίζουν, να αναφέρουν και να διαχειρίζονται περιστατικά κακοποίησης, παρέχοντας παράλληλα την απαραίτητη ψυχολογική στήριξη. Η ανάλυση αυτών των παραμέτρων είναι κρίσιμη, καθώς προσφέρει μια ολοκληρωμένη εικόνα του προβλήματος και υπογραμμίζει την ανάγκη για θεσμική και επαγγελματική προετοιμασία των εκπαιδευτικών.

2.1. Ορισμός και μορφές κακοποίησης παιδιών

Η παιδική κακοποίηση ορίζεται ως οποιαδήποτε μορφή σωματικής, ψυχολογικής ή σεξουαλικής βίας, παραμέλησης ή εκμετάλλευσης που υφίσταται ένα παιδί από ενήλικα ή άλλο πρόσωπο το οποίο έχει αναλάβει τη φροντίδα του. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) ορίζει την παιδική κακοποίηση ως

> *"(..)κάθε μορφή σωματικής ή ψυχολογικής κακοποίησης, σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή παραμέλησης που μπορεί να προκαλέσει πραγματική ή δυνητική βλάβη στη σωματική ή ψυχολογική υγεία του παιδιού" (WHO, 1999).*

Η κακοποίηση των παιδιών μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, καθεμία από τις οποίες έχει ιδιαίτερες συνέπειες για τη σωματική και ψυχική ανάπτυξη του παιδιού.

Οι πρώτες αναφορές και καταγραφές για την παιδική κακοποίηση εντοπίζονται στα τέλη του 19ου αιώνα, όταν το 1874 καταγράφηκε επίσημα στις Ηνωμένες Πολιτείες η υπόθεση της Mary Ellen Wilson, ενός κοριτσιού που υπέστη συστηματική κακοποίηση από τους θετούς γονείς της. Η υπόθεση αυτή οδήγησε στην ίδρυση της *New York Society for the Prevention of Cruelty to Children (NYSPCC)*, όπου κατά τους Costin κ.ά (1961) την πρώτη οργάνωση προστασίας παιδιών παγκοσμίως (Costin κ.ά., 1996).

Η ιατρική κοινότητα αναγνώρισε επίσημα την παιδική κακοποίηση τη δεκαετία του 1960, όταν ο Αμερικανός παιδίατρος C. Henry Kempe και οι συνεργάτες του δημοσίευσαν το άρθρο *«The Battered-Child Syndrome»* στο οποίο περιέγραψαν για πρώτη φορά τα κλινικά

σημάδια της σωματικής κακοποίησης (Kempe κ.ά., 1962). Έκτοτε, η παιδική κακοποίηση αναγνωρίζεται ως μείζον κοινωνικό και ιατρικό πρόβλημα, οδηγώντας στη θέσπιση αυστηρής νομοθεσίας και στην υποχρέωση αναφοράς περιστατικών κακοποίησης από τους επαγγελματίες υγείας και εκπαίδευσης. Σήμερα, η κακοποίηση των παιδιών αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα με σοβαρές επιπτώσεις στη σωματική, ψυχολογική και κοινωνική ανάπτυξη των θυμάτων. Η αναγνώριση και η έγκαιρη αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης θεωρούνται βασικές προϋποθέσεις για την προστασία της παιδικής ηλικίας και τη διασφάλιση της ομαλής ανάπτυξης των παιδιών (Gilbert κ.ά., 2009).

Οι βασικές μορφές παιδικής κακοποίησης σύμφωνα με τη βιβλιογραφία είναι οι εξής :

- Σωματική κακοποίηση

Η σωματική κακοποίηση αφορά τη χρήση σωματικής βίας που προκαλεί τραυματισμό ή φυσική βλάβη στο παιδί. Περιλαμβάνει χτυπήματα, δαγκώματα, σπρωξίματα, εγκαύματα ή και σκόπιμη στέρηση τροφής και φροντίδας. Τα παιδιά που βιώνουν σωματική κακοποίηση συχνά εμφανίζουν τραύματα, μώλωπες και κατάγματα, ενώ μπορεί να αναπτύξουν μακροχρόνια προβλήματα υγείας, όπως χρόνιο πόνο, διαταραχές ύπνου και άγχος. Σύμφωνα με την έκθεση της UNICEF (2014), περίπου το 25% των παιδιών παγκοσμίως έχει υποστεί σωματική κακοποίηση, με τις περισσότερες περιπτώσεις να λαμβάνουν χώρα στο οικογενειακό περιβάλλον.

- Σεξουαλική κακοποίηση

Η σεξουαλική κακοποίηση αφορά οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης σεξουαλικής πράξης ή παρενόχλησης σε βάρος ανηλίκου. Περιλαμβάνει αγγίγματα, εξαναγκασμό σε σεξουαλικές πράξεις ή έκθεση του παιδιού σε πορνογραφικό υλικό. Οι συνέπειες της σεξουαλικής κακοποίησης περιλαμβάνουν ψυχολογικά τραύματα, διαταραχές στη συμπεριφορά, χαμηλή αυτοεκτίμηση και δυσκολία στη διαμόρφωση υγιών σχέσεων στην ενήλικη ζωή. Η σεξουαλική κακοποίηση συχνά παραμένει αδήλωτη λόγω φόβου, ντροπής ή και απειλών από τον θύτη. Έρευνες δείχνουν ότι μόνο το 30% των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης καταγγέλλονται στις αρχές, γεγονός που δυσχεραίνει τη λήψη προστατευτικών μέτρων για τα θύματα (Finkelhor, 2008).

- Ψυχολογική κακοποίηση

Η ψυχολογική κακοποίηση αφορά κάθε μορφή λεκτικής ή συναισθηματικής βίας που μπορεί να υπονομεύσει την αυτοπεποίθηση και τη συναισθηματική σταθερότητα του παιδιού. Περιλαμβάνει προσβολές, απειλές, υποτίμηση, απομόνωση και εκφοβισμό. Τα παιδιά που βιώνουν ψυχολογική κακοποίηση συχνά εμφανίζουν συμπτώματα κατάθλιψης, άγχους, χαμηλή αυτοπεποίθηση και δυσκολίες στην κοινωνικοποίηση (Spinazzola κ.ά., 2014).

Σύμφωνα με μελέτες, η ψυχολογική κακοποίηση μπορεί να έχει εξίσου σοβαρές επιπτώσεις με τη σωματική κακοποίηση, καθώς επηρεάζει άμεσα τη διαμόρφωση της αυτοεικόνας και την ικανότητα του παιδιού να αναπτύξει υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις.

❖ Παραμέληση

Η παραμέληση αναφέρεται στην αδυναμία παροχής βασικών αναγκών στο παιδί, όπως τροφή, στέγη, ρουχισμό, ιατρική περίθαλψη και εκπαίδευση. Τα παιδιά που βιώνουν παραμέληση συχνά υποφέρουν από υποσιτισμό, προβλήματα υγείας και συναισθηματική ανασφάλεια. Η παραμέληση είναι μία από τις πιο συχνές μορφές κακοποίησης, καθώς συχνά δεν αναγνωρίζεται εύκολα. Έρευνα της WHO (2020) έδειξε ότι το 20% των παιδιών παγκοσμίως έχει υποστεί κάποια μορφή παραμέλησης. Η παραμέληση μπορεί να οδηγήσει σε σωματικές ασθένειες, συναισθηματικές διαταραχές και σοβαρά γνωστικά ελλείμματα, επηρεάζοντας τη σχολική επίδοση και την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Η κατανόηση των μορφών κακοποίησης είναι κρίσιμη για την αποτελεσματική πρόληψη και διαχείριση του προβλήματος. Η έγκαιρη αναγνώριση των σημείων κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην προστασία των παιδιών και στην άμεση παρέμβαση από τις αρμόδιες αρχές.

2.2. Παράγοντες και Επιπτώσεις

Η παιδική κακοποίηση είναι ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο που επηρεάζεται από ένα σύνολο παραγόντων σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο. Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν τόσο την πιθανότητα εμφάνισης της κακοποίησης όσο και τη σοβαρότητα των επιπτώσεών της στο παιδί. Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης είναι πολυεπίπεδες, καθώς επηρεάζουν τη σωματική και ψυχολογική υγεία του παιδιού, την κοινωνική του προσαρμογή και τη συνολική πορεία της ζωής του. Η κατανόηση αυτών που συμβάλλουν στην κακοποίηση είναι κρίσιμη για τη διαμόρφωση αποτελεσματικών στρατηγικών πρόληψης και παρέμβασης. Επιπλέον, συμβάλλουν στην εμφάνιση της παιδικής κακοποίησης και μπορούν

να διακριθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες: ατομικοί, οικογενειακοί και κοινωνικοί-περιβαλλοντικοί παράγοντες(.Gilbert κ.ά., 2009).

Οι ατομικοί παράγοντες αφορούν τα χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες του δράστη που μπορούν να οδηγήσουν σε κακοποίηση. Η ψυχολογική κατάσταση του δράστη αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα, καθώς άτομα που πάσχουν από ψυχικές διαταραχές, όπως διαταραχές προσωπικότητας, κατάθλιψη ή ψύχωση, έχουν αυξημένη πιθανότητα να εμπλακούν σε περιστατικά κακοποίησης παιδιών (Dube κ.ά., 2001). Ένα ακόμη σημαντικό ατομικό στοιχείο είναι το ιστορικό κακοποίησης του ίδιου του δράστη. Έρευνες έχουν δείξει ότι άτομα που υπήρξαν θύματα κακοποίησης κατά την παιδική τους ηλικία είναι πιο πιθανό να επαναλάβουν αυτό το μοτίβο ως γονείς ή φροντιστές (Widom, 1989). Η κατάχρηση ουσιών και αλκοόλ είναι επίσης ένας παράγοντας που συνδέεται άμεσα με περιστατικά παιδικής κακοποίησης και παραμέλησης, καθώς η χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ επηρεάζει αρνητικά τη συμπεριφορά και την κρίση των γονέων, οδηγώντας σε βίαιες αντιδράσεις ή αδιαφορία απέναντι στα παιδιά (Felitti κ.ά., 1998). Επιπλέον, η ανεπαρκής εκπαίδευση και οι ελλιπείς δεξιότητες ανατροφής αυξάνουν την πιθανότητα εμφάνισης επιθετικής συμπεριφοράς, καθώς οι γονείς ή οι φροντιστές μπορεί να μην είναι σε θέση να διαχειριστούν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της ανατροφής ενός παιδιού (Sidebotham & Heron, 2006).

Οι οικογενειακοί παράγοντες σχετίζονται με το οικογενειακό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει το παιδί και επηρεάζουν άμεσα την πιθανότητα κακοποίησης. Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους οικογενειακούς παράγοντες. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε οικογένειες όπου επικρατεί βία μεταξύ των γονέων είναι πιο πιθανό να βιώσουν και τα ίδια σωματική ή ψυχολογική κακοποίηση (Herrenkohl κ.ά., 2008). Οι οικονομικές δυσκολίες και η φτώχεια αποτελούν επίσης κρίσιμους παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο εμφάνισης κακοποίησης. Η έλλειψη οικονομικών πόρων δημιουργεί συνθήκες πίεσης και άγχους μέσα στην οικογένεια, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε επιθετική ή αδιάφορη συμπεριφορά προς το παιδί. Η δομή της οικογένειας διαδραματίζει επίσης ρόλο στην εμφάνιση της κακοποίησης, καθώς τα παιδιά που ζουν με θετούς γονείς ή σε μονογονεϊκές οικογένειες είναι πιο ευάλωτα σε περιστατικά κακοποίησης και παραμέλησης.

Η έλλειψη συναισθηματικής σύνδεσης μεταξύ γονέα και παιδιού αυξάνει επίσης την πιθανότητα κακοποίησης. Όπως προαναφέραμε, οι γονείς που δεν αναπτύσσουν δεσμό με το παιδί τους ή αντιμετωπίζουν συναισθηματική απόσταση είναι πιο πιθανό να εκδηλώσουν αδιαφορία ή ακόμη και βίαιη συμπεριφορά προς το παιδί.

Οι κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες αφορούν τις συνθήκες και τις δομές του κοινωνικού περιβάλλοντος που επηρεάζουν τη δυναμική της οικογένειας και τη στάση

απέναντι στα παιδιά. Η ανεπάρκεια κοινωνικών δομών και υποστηρικτικών υπηρεσιών για οικογένειες και παιδιά αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα που συμβάλλει στην κακοποίηση. Όταν οι γονείς δεν έχουν πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες, υποστήριξη ψυχικής υγείας ή οικονομική βοήθεια, αυξάνεται ο κίνδυνος εκδήλωσης βίας και αδιαφορίας προς τα παιδιά (Runyan κ.ά., 2002) Οι στάσεις και οι αντιλήψεις της κοινωνίας διαμορφώνουν επίσης τη στάση απέναντι στην παιδική κακοποίηση. Σε κοινωνίες όπου η σωματική τιμωρία θεωρείται αποδεκτή ή και απαραίτητη μέθοδος διαπαιδαγώγησης, παρατηρούνται αυξημένα περιστατικά σωματικής και ψυχολογικής κακοποίησης (Gershoff, 2002). Επομένως, η απουσία νομοθετικού πλαισίου ή η μη εφαρμογή της υπάρχουσας νομοθεσίας διευκολύνει τη συνέχιση της κακοποίησης χωρίς συνέπειες για τον δράστη. Σε χώρες όπου δεν υπάρχουν επαρκείς νόμοι ή δεν επιβάλλονται οι υφιστάμενες διατάξεις για την προστασία των παιδιών, τα περιστατικά κακοποίησης είναι αυξημένα και συχνά παραμένουν ατιμώρητα (Gilbert κ.ά., 2009) .

Η κατανόηση των παραγόντων που συμβάλλουν στην εμφάνιση της παιδικής κακοποίησης είναι κρίσιμη για τη διαμόρφωση αποτελεσματικών στρατηγικών πρόληψης και παρέμβασης. Η αναγνώριση των ατομικών, οικογενειακών και κοινωνικών στοιχείων που ενισχύουν το φαινόμενο μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση των υπηρεσιών υποστήριξης, στην εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών και στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας απέναντι στο πρόβλημα. Παράλληλα, η κατάλληλη εκπαίδευση των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην προστασία των παιδιών και η διαμόρφωση ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου μπορούν να συμβάλλουν στη μείωση των περιστατικών κακοποίησης και στη διασφάλιση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τα παιδιά.

Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης είναι σύνθετες και μακροχρόνιες, επηρεάζοντας τη σωματική, ψυχολογική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.

Σε σωματικό επίπεδο, τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση συχνά εμφανίζουν τραυματισμούς, όπως κατάγματα, μώλωπες και εγκαύματα, ως άμεσο αποτέλεσμα της σωματικής βίας. Η κακοποίηση δύναται να προκαλέσει αναστολή ή καθυστέρηση της σωματικής ανάπτυξης, καθώς το χρόνιο στρες και η πλημμελής διατροφή ή φροντίδα επηρεάζουν αρνητικά τη φυσιολογία του οργανισμού. Επιπλέον, τα θύματα παρουσιάζουν συχνά ψυχοσωματικές διαταραχές, χρόνιες ασθένειες, καθώς και διαταραχές ύπνου, οι οποίες σχετίζονται με την παρατεταμένη έκθεση σε στρεσογόνες καταστάσεις. Έχει διαπιστωθεί, επίσης, ότι υφίσταται αυξημένος κίνδυνος για κατάχρηση ουσιών και εκδήλωση αυτοκαταστροφικών συμπεριφορών κατά την ενήλικη ζωή, καθώς οι τραυματικές εμπειρίες οδηγούν συχνά στην αναζήτηση δυσλειτουργικών μηχανισμών αναπλήρωσης ή αντιμετώπισης του ψυχικού άλγους (Felitti κ.ά., 1998).

Σε ψυχολογικό επίπεδο, η παιδική κακοποίηση επιφέρει βαθιές και συχνά μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στη συναισθηματική κατάσταση και στην ψυχική υγεία του παιδιού. Τα θύματα εκδηλώνουν συχνά αγχώδεις διαταραχές, κατάθλιψη και Διαταραχή Μετατραυματικού Στρες (PTSD), καθώς οι τραυματικές εμπειρίες παγιώνουν ένα μόνιμο αίσθημα φόβου και ανασφάλειας. Η χαμηλή αυτοεκτίμηση και το αίσθημα αναξιότητας αποτελούν κοινά χαρακτηριστικά, επηρεάζοντας καταλυτικά τη συγκρότηση αυτοεικόνας και της αυτοπεποίθησή τους.

Μια ακόμη κρίσιμη επίπτωση είναι η συναισθηματική απορρύθμιση (δυσκολία στη διαχείριση των συναισθημάτων).Καθώς τα παιδιά αυτά δεν αναπτύσσουν υγιείς μηχανισμούς έκφρασης, συχνά οδηγούνται σε ξεσπάσματα επιθετικότητας, κοινωνική απόσυρση ή ακόμη και σε αυτοτραυματικές συμπεριφορές. Επιπρόσθετα, η έκθεση στην κακοποίηση αυξάνει τον κίνδυνο ανάπτυξης αυτοκτονικών τάσεων, καθώς το αίσθημα της επίκτητης αβοηθησίας και η απουσία υποστηρικτικού πλαισίου ενδέχεται να ωθήσουν το άτομο σε ακραίες συμπεριφορές (Dube κ.ά., 2001).

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης είναι εξίσου βαρύνουσας σημασίας, καθώς επηρεάζουν καταλυτικά την αλληλεπίδραση του παιδιού με το περιβάλλον του και την μετέπειτα κοινωνική του προσαρμογή. Τα παιδιά που έχουν βιώσει κακοποίηση αντιμετωπίζουν συχνά σοβαρές δυσκολίες στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, καθώς οι τραυματικές εμπειρίες υπονομεύουν την εμπιστοσύνη τους στους άλλους και την ικανότητά τους να διαμορφώνουν ασφαλείς και σταθερούς δεσμούς.

Στο σχολικό περιβάλλον, οι μαθητές αυτοί παρουσιάζουν συχνά χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση και έντονες δυσκολίες προσαρμογής. Η συναισθηματική αστάθεια, σε συνδυασμό με τις γνωστικές ελλείψεις που προκαλεί το χρόνιο τραύμα, υπονομεύουν την εκπαιδευτική τους πορεία και την ικανότητα συγκέντρωσης. Η περιθωριοποίηση και ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελούν συχνά συνέπειες της παιδικής κακοποίησης, καθώς τα παιδιά τείνουν να απομονώνονται από το κοινωνικό σύνολο λόγω φόβου, χαμηλής αυτοεκτίμησης ή και στιγματισμού. Τέλος, η κακοποίηση στην παιδική ηλικία συνδέεται στενά με αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς κατά την εφηβεία και την ενήλικη ζωή. Τα θύματα κακοποίησης παρουσιάζουν στατιστικά μεγαλύτερη πιθανότητα εμπλοκής σε παράνομες δραστηριότητες ή εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς, γεγονός που οδηγεί συχνά στη διαιώνιση του λεγόμενου κύκλου της βίας (Herrenkohl κ.ά., 2008).

Η παιδική κακοποίηση, συνεπώς, επιφέρει βαθιά και συχνά ανεξίτηλα σημάδια στη ζωή των θυμάτων, επηρεάζοντας ολιστικά το σωματικό, ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο. Η έγκαιρη ανίχνευση των ενδείξεων κακοποίησης και η άμεση κινητοποίηση των κοινωνικών

υπηρεσιών και των εκπαιδευτικών φορέων δύναται να συμβάλλουν καθοριστικά στο μετριασμό των επιπτώσεων και στην αποκατάσταση της ψυχοκοινωνικής ισορροπίας των θυμάτων. Η πλήρης κατανόηση της σοβαρότητας και της έκτασης των επιπτώσεων της κακοποίησης κρίνεται επιβεβλημένη για τη διαμόρφωση στρατηγικών πρόληψης και υποστήριξης.

Στόχος παραμένει να προστατευθούν τα παιδιά και να διασφαλιστεί η υγιής ανάπτυξή τους σε ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον.

2.3. Νομοθεσία και πλαίσιο προστασίας παιδιών

Η προστασία των παιδιών από την κακοποίηση και η διασφάλιση της σωματικής και ψυχικής τους υγείας αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται από διεθνείς συμβάσεις, ευρωπαϊκές οδηγίες και εθνικές νομοθετικές διατάξεις. Η ανάγκη για την προστασία των παιδιών από κάθε μορφή κακοποίησης αναγνωρίζεται διεθνώς, καθώς οι επιπτώσεις της κακοποίησης είναι σοβαρές και μακροχρόνιες, επηρεάζοντας τη συνολική ανάπτυξη και τη μελλοντική πορεία του παιδιού. Η αποτελεσματική προστασία των παιδιών απαιτεί ένα καλά οργανωμένο νομικό πλαίσιο που διασφαλίζει τόσο την πρόληψη όσο και την έγκαιρη και κατάλληλη αντιμετώπιση των περιστατικών κακοποίησης.

Η πρώτη σημαντική κίνηση σε διεθνές επίπεδο για την προστασία των παιδιών από την κακοποίηση έγινε με την Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989), την οποία υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Η σύμβαση αυτή αποτελεί το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο που αναγνωρίζει τα δικαιώματα των παιδιών και τη σημασία της προστασίας τους από κάθε μορφή βίας. Συγκεκριμένα, το άρθρο 19 της Σύμβασης αναφέρει ότι «τα κράτη-μέλη οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για την προστασία του παιδιού από κάθε μορφή σωματικής ή ψυχολογικής βίας, βλάβης ή κακοποίησης, παραμέλησης ή αμέλειας, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, περιλαμβανομένης της σεξουαλικής κακοποίησης». Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον *Νόμο 2101/1992* και αποτελεί το θεμέλιο της ελληνικής νομοθεσίας για την προστασία των παιδιών.

Η Διακήρυξη της Στοκχόλμης (1996) για την εκμετάλλευση των παιδιών και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική

Εκμετάλλευση και Κακοποίηση (2007) αποτέλεσαν επιπλέον βήματα προς τη θεσμοθέτηση ενός διεθνούς νομικού πλαισίου για την προστασία των παιδιών. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, γνωστή και ως Σύμβαση της Lanzarote, καλεί τα κράτη-μέλη να θεσπίσουν ειδική νομοθεσία για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης των παιδιών, προβλέποντας αυστηρές ποινές και μέτρα προστασίας για τα θύματα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει σειρά οδηγιών και κανονισμών που στοχεύουν στην προστασία των παιδιών από την κακοποίηση και την εκμετάλλευση. Η *Οδηγία 2011/93/ΕΕ* του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών θέτει σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για την ποινικοποίηση των αδικημάτων σεξουαλικής φύσεως κατά ανηλίκων, την προστασία των θυμάτων και την παροχή υποστήριξης.

Η Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000), στο *άρθρο 24*, αναγνωρίζει το δικαίωμα των παιδιών στην προστασία και φροντίδα που είναι απαραίτητη για την ευημερία τους και διασφαλίζει ότι τα συμφέροντα του παιδιού πρέπει να αποτελούν πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις δράσεις που αφορούν τα παιδιά. Στην Ελλάδα, η προστασία των παιδιών από την κακοποίηση και την εκμετάλλευση προβλέπεται από συγκεκριμένα νομοθετικά κείμενα. Ο *Νόμος 3500/2006* για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας εισάγει αυστηρές ποινές για τη σωματική και ψυχολογική κακοποίηση παιδιών εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος. Ο νόμος προβλέπει επίσης την υποχρέωση των επαγγελματιών (εκπαιδευτικών, ιατρών, κοινωνικών λειτουργών) να αναφέρουν στις αρχές οποιοδήποτε περιστατικό κακοποίησης ανηλίκου υποπέσει στην αντίληψή τους.

Ο *Νόμος 3961/2011* για την προστασία των ανηλίκων από τη σεξουαλική κακοποίηση ενσωματώνει τις προβλέψεις της Σύμβασης της Lanzarote στο ελληνικό δίκαιο, ποινικοποιώντας τη σεξουαλική κακοποίηση, την εκμετάλλευση και την παραγωγή και διάδοση πορνογραφικού υλικού με ανηλίκους. Σημαντική είναι και η λειτουργία οργανισμών και φορέων, όπως το "Χαμόγελο του Παιδιού" και ο "Συνήγορος του Παιδιού", που διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην προστασία των παιδιών, παρέχοντας συμβουλευτική υποστήριξη και συντονίζοντας δράσεις πρόληψης και παρέμβασης σε περιστατικά κακοποίησης.

2.4. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην πρόληψη και αντιμετώπιση της Παιδικής Κακοποίησης

Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης, καθώς αποτελούν από τα πρώτα άτομα που έρχονται σε επαφή με τα παιδιά σε καθημερινή βάση. Λόγω της συχνής και στενής αλληλεπίδρασης με τους μαθητές, οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση ώστε να εντοπίζουν ενδείξεις κακοποίησης, όπως ξαφνικές αλλαγές στη συμπεριφορά, πτώση στη σχολική απόδοση, εκδήλωση φόβου ή άγχους, ανεξήγητους τραυματισμούς και αποφυγή σωματικής επαφής. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί δεν είναι μόνο υπεύθυνοι για τη μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά αποτελούν και βασικούς φορείς κοινωνικοποίησης. Το σχολικό περιβάλλον λειτουργεί ως μικρογραφία της ευρύτερης κοινωνίας, διαμορφώνοντας τις συμπεριφορές, τις αξίες και τις στάσεις των παιδιών. Επιπρόσθετα, διαμορφώνουν το ηθικό και συναισθηματικό υπόβαθρο των μαθητών, παρέχοντας σταθερότητα, υποστήριξη και καθοδήγηση, στοιχεία που είναι απαραίτητα για την ψυχολογική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της κακοποίησης προϋποθέτει διπλό ρόλο από τον εκπαιδευτικό για την πρόληψη και την επίγεια αντιμετώπιση τους. Η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση τους είναι καθοριστικής σημασίας, καθώς τους επιτρέπει να αναγνωρίζουν τα σημάδια κακοποίησης και να ενεργούν άμεσα, ενημερώνοντας τις αρμόδιες αρχές και παρέχοντας στήριξη στο παιδί. Επίσης, οφείλουν να γνωρίζουν το νομικό πλαίσιο που διέπει την προστασία των παιδιών και να εφαρμόζουν τις προβλεπόμενες διαδικασίες αναφοράς. Η υποχρέωση αναφοράς περιστατικών κακοποίησης που θεσπίζεται από τη νομοθεσία, σε συνδυασμό με τη σωστή εκπαίδευση και ενημέρωση, μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων και να προστατεύσει τα παιδιά από την περαιτέρω θυματοποίηση.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην πρόληψη της κακοποίησης, προάγοντας θετικές συμπεριφορές μέσα στη σχολική κοινότητα και αναπτύσσοντας ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον όπου τα παιδιά νιώθουν ασφαλή να εκφραστούν και να αναζητήσουν βοήθεια. Η δημιουργία ενός σχολικού περιβάλλοντος όπου τα παιδιά αισθάνονται αποδεκτά, σεβαστά και προστατευμένα, μειώνει τον κίνδυνο θυματοποίησης και ενισχύει τη συνολική ψυχολογική και συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών. Η εφαρμογή προγραμμάτων αγωγής υγείας και ενδυνάμωσης των μαθητών μπορεί να ενισχύσει την αυτοεκτίμηση και την ικανότητα των παιδιών να διαχειρίζονται δύσκολες καταστάσεις, μειώνοντας τον κίνδυνο κακοποίησης και εκμετάλλευσης. Μέσα από τέτοιου

είδους προγράμματα, τα παιδιά μαθαίνουν να αναγνωρίζουν και να οριοθετούν επιβλαβείς συμπεριφορές, να αναζητούν βοήθεια και να αναπτύσσουν μηχανισμούς αντιμετώπισης δύσκολων καταστάσεων.

Παράλληλα, η συνεργασία των εκπαιδευτικών με ειδικούς επαγγελματίες, όπως ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και συμβούλους, είναι απαραίτητη για την έγκαιρη διάγνωση και την κατάλληλη διαχείριση περιστατικών κακοποίησης. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να ενθαρρύνουν την ανοιχτή επικοινωνία και να δίνουν στα παιδιά την αίσθηση ότι μπορούν να εμπιστευτούν τους δασκάλους τους για να αναφέρουν τυχόν ανησυχίες ή προβλήματα. Οι μαθητές που νιώθουν υποστηριζόμενοι και ασφαλείς έχουν περισσότερες πιθανότητες να αποκαλύψουν περιστατικά κακοποίησης και να αναζητήσουν βοήθεια.

Επιπλέον, η παροχή συνεχιζόμενης εκπαίδευσης στους εκπαιδευτικούς σχετικά με την αναγνώριση και τη διαχείριση περιστατικών παιδικής κακοποίησης αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος. Τα προγράμματα κατάρτισης που εστιάζουν στην ενίσχυση των δεξιοτήτων αναγνώρισης και αντιμετώπισης περιστατικών κακοποίησης, σε συνδυασμό με τη δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης στα σχολεία, μπορούν να βελτιώσουν τη συνολική ανταπόκριση του εκπαιδευτικού συστήματος σε ζητήματα παιδικής προστασίας. Κατά συνέπεια, οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να λειτουργήσουν ως θεμελιώδη πυλώνα για τους μαθητές, προάγοντας θετικά πρότυπα συμπεριφοράς και κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Οι αξίες της συνεργασίας, του σεβασμού, της αλληλεγγύης και της ενσυναίσθησης που μεταδίδονται μέσα από τη διδασκαλία και τη σχολική ζωή μπορούν να διαμορφώσουν τις στάσεις των μαθητών απέναντι στη βία και την κακοποίηση, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και την αίσθηση του «ανήκειν» μέσα στη σχολική κοινότητα.

Μέσα από τη διαμόρφωση ενός υποστηρικτικού σχολικού περιβάλλοντος, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αποτελέσουν θεμελιώδη πυλώνα στην προσπάθεια καταπολέμησης της παιδικής κακοποίησης και στην ενίσχυση της ψυχοκοινωνικής υγείας των μαθητών.

3. Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας με σκοπό τη διερεύνηση του επιπέδου γνώσεων, των στάσεων και των τρόπων αντιμετώπισης των περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικους. Συλλέχθηκαν

συνολικά 10 έρευνες που έχουν υλοποιηθεί την περίοδο 2015-2025, εστιάζοντας σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, μέσω πανεπιστημιακών αποθετηρίων, αντιστοίχως των Google scholar, Eric, Jstor και Research gate με λέξεις κλειδιά όπως child abuse prevention, teachers knowledge on child abuse, child abuse, reporting child abuse, κ.λπ.. Οι έρευνες επιλέχθηκαν με βάση τη συνάφεια των θεματικών τους ενοτήτων με την παρούσα μελέτη, καθώς και τη μεθοδολογική τους εγκυρότητα και αξιοπιστία. Τα ευρήματα παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με το επίπεδο ετοιμότητας και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών στην αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών παιδικής κακοποίησης, ενώ αναδεικνύουν τα κενά και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στην πράξη.

Στην έρευνα του Φιλιππίδη Γεώργιου (2023) με τίτλο *"Αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών Παιδικής Κακοποίησης στην Εκπαίδευση"*, εξετάστηκαν οι στάσεις, οι αντιλήψεις και η ετοιμότητα των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στη Δράμα σχετικά με την παιδική κακοποίηση. Σκοπός της μελέτης ήταν να προσδιορίσει τον βαθμό γνώσεων των εκπαιδευτικών, τις στάσεις τους απέναντι στο ζήτημα και την ικανότητά τους να διαχειρίζονται περιστατικά κακοποίησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, αν και οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη σημασία της αναφοράς περιστατικών, η έλλειψη εκπαίδευσης και υποστήριξης από το σχολείο αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στη διαχείριση τέτοιων περιστατικών.

Στη διερεύνηση της Μουρλά Βασιλικής (2023) με τίτλο *"Η διαχείριση των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης και παραμέλησης από τους εκπαιδευτικούς Α'θμιας και Β'θμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας Κρήτης"*, διερευνήθηκαν οι γνώσεις και οι στάσεις των εκπαιδευτικών στην Κρήτη σχετικά με την αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών παιδικής κακοποίησης. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι λιγότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς είχαν παρακολουθήσει σχετικά σεμινάρια, γεγονός που υποδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω επιμόρφωση και θεσμική υποστήριξη.

Στα αποτελέσματα της έρευνας της Χατζησωτηρίου Ελένης (2022) με τίτλο *"Παιδική Κακοποίηση: απόψεις εκπαιδευτικών"*, εξετάστηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την παιδική κακοποίηση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη σημασία της αναφοράς περιστατικών, αλλά η έλλειψη εκπαίδευσης και σαφών οδηγιών δυσχεραίνει τη λήψη άμεσων μέτρων.

Στην έρευνα των Σιαφαρίκα Ευαγγελίας & Χολέβα Νικολάου (2019) με τίτλο *"Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και του σχολείου στην εκτίμηση του κινδύνου που διατρέχει το παιδί-θύμα"*, εξετάστηκε ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών

κακοποίησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η παιδική παραμέληση αποτελεί την πιο συχνή μορφή κακοποίησης, ενώ η έλλειψη εκπαίδευσης σε θέματα νομικού πλαισίου και διαδικασιών αναφοράς αποτελεί σημαντικό πρόβλημα.

Στη μελέτη της Αντωνίου Ελένης (2015) με τίτλο *"Η πρόβλεψη της πρόθεσης των εκπαιδευτικών να αναφέρουν περιστατικά παιδικής κακοποίησης"*, εξετάστηκαν οι παράγοντες που επηρεάζουν την πρόθεση των εκπαιδευτικών να αναφέρουν περιστατικά κακοποίησης. Στην έρευνα συμμετείχαν 120 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από την Αττική. Η μελέτη χρησιμοποίησε ερωτηματολόγια κλειστού τύπου και διαβαθμισμένης κλίμακας (Likert scale). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι γνώσεις και η αυτοπεποίθηση των εκπαιδευτικών αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες στη διαδικασία αναφοράς περιστατικών. Οι εκπαιδευτικοί που είχαν παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα ήταν πιο πιθανό να αναφέρουν περιστατικά κακοποίησης σε σύγκριση με όσους δεν είχαν λάβει σχετική εκπαίδευση.

Στη διερεύνηση της Γεωργιάδου Μαρίας (2023) με τίτλο *"Ο ρόλος του σχολείου στην ανίχνευση της παιδικής κακοποίησης"*, αναδείχθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν το σχολικό περιβάλλον καθοριστικό παράγοντα στην προστασία των παιδιών, αλλά επισημαίνουν την έλλειψη υποστήριξης και καθοδήγησης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 86 εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τη Θεσσαλονίκη και βασίστηκε σε ερωτηματολόγια ανοιχτού και κλειστού τύπου. Τα ευρήματα έδειξαν ότι, ενώ οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη σημασία της έγκαιρης παρέμβασης, δεν είναι πλήρως ενημερωμένοι σχετικά με τις νομικές διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν.

Στην ανάλυση του ΚΜΟΡ (2022) με τίτλο *"Σταματήστε την Παιδική Κακοποίηση μέσω της Αποτελεσματικής Εκπαίδευσης των Επαγγελματιών"*, υπογραμμίστηκε η ανάγκη για εκπαίδευση των επαγγελματιών και των εκπαιδευτικών στις διαδικασίες διαχείρισης και αναφοράς περιστατικών κακοποίησης. Η έρευνα περιλάμβανε 150 επαγγελματίες της εκπαίδευσης (δάσκαλοι, καθηγητές, κοινωνικοί λειτουργοί) από την Ελλάδα και την Κύπρο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται ανασφαλείς σε περιπτώσεις αναγνώρισης και αναφοράς περιστατικών κακοποίησης, κυρίως λόγω της απουσίας σαφούς θεσμικού πλαισίου.

Στην επιστημονική ανάλυση του ΕΚΠΑ (2024) με τίτλο *"Δύο στα δέκα παιδιά υφίστανται βία στο σχολικό περιβάλλον"*, αναφέρθηκαν υψηλά ποσοστά σχολικού εκφοβισμού και παραμέλησης, γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη για ανάπτυξη στρατηγικών πρόληψης και διαχείρισης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 200 μαθητές και 50 εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αθήνα. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι

η έλλειψη ενημέρωσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τη διαχείριση περιστατικών συμβάλλει στην αναποτελεσματική αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων.

Στην καταγραφή της Παπαδοπούλου Ειρήνης (2020) με τίτλο *"Η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην παιδική κακοποίηση"*, συμμετείχαν 110 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από την Αττική. Η μελέτη ανέδειξε ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τα σημάδια κακοποίησης, αλλά η έλλειψη θεσμικού πλαισίου και καθοδήγησης δυσχεραίνει τη διαχείριση τέτοιων περιστατικών.

Στο ερευνητικό έργο του Κωνσταντίνου Ανδρέα (2021) με τίτλο *"Η παιδική κακοποίηση στα ελληνικά σχολεία"*, οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι διαθέτουν βασικές γνώσεις, αλλά υπάρχει έλλειψη θεσμικής υποστήριξης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 130 εκπαιδευτικούς από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν επίγνωση των σημείων κακοποίησης, αλλά η έλλειψη δομών και καθοδήγησης δυσχεραίνει τη λήψη άμεσων μέτρων.

Από τις παραπάνω έρευνες προκύπτει ένα σαφές και συνεκτικό μοτίβο σχετικά με τις γνώσεις, τις στάσεις και τις πρακτικές των εκπαιδευτικών απέναντι στην παιδική κακοποίηση. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί, σε γενικές γραμμές, διαθέτουν βασικές γνώσεις σχετικά με την παιδική κακοποίηση, ιδίως όσον αφορά την αναγνώριση των σημείων κακοποίησης και την αναγκαιότητα αναφοράς περιστατικών. Παρόλα αυτά, παρατηρείται μια σαφής αντίφαση μεταξύ της θεωρητικής γνώσης και της πρακτικής ικανότητας διαχείρισης περιστατικών κακοποίησης, γεγονός που αποδίδεται σε ελλείψεις στο θεσμικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Οι περισσότερες έρευνες ανέδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι διατεθειμένοι να αναφέρουν περιστατικά κακοποίησης όταν τα εντοπίζουν, ωστόσο, η γνώση τους σχετικά με τις διαδικασίες αναφοράς είναι περιορισμένη. Οι εκπαιδευτικοί εμφανίζονται πρόθυμοι να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην προστασία των παιδιών, όμως η έλλειψη σαφών οδηγιών, η απουσία δομών υποστήριξης και η αβεβαιότητα σχετικά με τις συνέπειες της αναφοράς, λειτουργούν ως αποτρεπτικοί παράγοντες.

Συγκεκριμένα, η έρευνα της Αντωνίου (2015) ανέδειξε ότι η πρόθεση των εκπαιδευτικών να αναφέρουν περιστατικά παιδικής κακοποίησης σχετίζεται άμεσα με το επίπεδο γνώσεων και αυτοπεποίθησης που διαθέτουν. Οι εκπαιδευτικοί που έχουν λάβει επιμόρφωση για την παιδική κακοποίηση είναι πιο πιθανό να αναγνωρίσουν περιστατικά κακοποίησης και να τα αναφέρουν. Ωστόσο, η απουσία συνεκτικής και ολοκληρωμένης εκπαίδευσης περιορίζει την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης.

Αντίστοιχα, η έρευνα της Γεωργιάδου (2023) ανέδειξε ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν το σχολικό περιβάλλον ως κρίσιμο παράγοντα για την πρόληψη και διαχείριση της παιδικής κακοποίησης. Παρόλο που οι εκπαιδευτικοί επιδεικνύουν ευαισθησία και ενδιαφέρον για την προστασία των παιδιών, η έλλειψη υποστήριξης και καθοδήγησης από τις σχολικές δομές δυσχεραίνει τη λήψη άμεσων μέτρων. Η έλλειψη ενός ενιαίου πρωτοκόλλου αναφοράς, καθώς και η απουσία εξειδικευμένων συμβούλων εντός του σχολικού περιβάλλοντος, λειτουργούν ως εμπόδιο για την έγκαιρη και αποτελεσματική διαχείριση τέτοιων περιστατικών. Η έρευνα του ΚΜΟΡ (2022) επιβεβαίωσε ότι η έλλειψη εξειδικευμένης εκπαίδευσης των επαγγελματιών – συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών – αποτελεί βασικό παράγοντα αναποτελεσματικότητας στην αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης. Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι, αν και κατανοούν τη σημασία της αναφοράς περιστατικών, αισθάνονται αβέβαιοι σχετικά με τις ενέργειες που πρέπει να ακολουθήσουν. Αυτό αναδεικνύει την ανάγκη για ανάπτυξη και εφαρμογή ενός ενιαίου πρωτοκόλλου διαχείρισης και αναφοράς, καθώς και τη συστηματική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις θεσμικές και νομικές διαδικασίες που αφορούν την προστασία των παιδιών.

Η μελέτη του ΕΚΠΑ (2024) κατέδειξε υψηλά ποσοστά σχολικού εκφοβισμού και παραμέλησης, αναδεικνύοντας τη συχνότητα του φαινομένου και την ανάγκη για άμεση δράση από τις σχολικές αρχές. Οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι δεν είναι πάντα σίγουροι για το πώς να διαχειριστούν περιστατικά εκφοβισμού ή κακοποίησης, γεγονός που υποδηλώνει την απουσία επαρκούς εκπαίδευσης και θεσμικής υποστήριξης.

Η έρευνα της Παπαδοπούλου (2020) εστίασε στη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην παιδική κακοποίηση και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, ενώ οι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τα σημάδια κακοποίησης, διστάζουν να προχωρήσουν σε αναφορά λόγω φόβου για αντίποινα ή έλλειψη στήριξης από τις σχολικές αρχές.

Αυτό αναδεικνύει την ανάγκη για θεσμική κατοχύρωση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε περιπτώσεις καταγγελιών. Στην έρευνα του Κωνσταντίνου (2021) επισημάνθηκε η ανάγκη για βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και ανάπτυξη υποστηρικτικών δομών στα σχολεία. Οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι συχνά δεν γνωρίζουν σε ποιον φορέα να απευθυνθούν ή ποιες ενέργειες να ακολουθήσουν σε περιπτώσεις κακοποίησης, γεγονός που καθιστά την παρέμβαση μη αποτελεσματική.

Οι παραπάνω μελέτες ανέδειξαν σημαντικά δεδομένα σχετικά με τις στάσεις και τις γνώσεις των εκπαιδευτικών για την παιδική κακοποίηση. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν, σε γενικές γραμμές, βασικές γνώσεις σχετικά με την αναγνώριση και τη σημασία της αναφοράς περιστατικών κακοποίησης. Ωστόσο, η πλειοψηφία των ερευνών

εστιάζει είτε σε συγκεκριμένες μορφές κακοποίησης (σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική) είτε σε μεμονωμένες πτυχές της διαχείρισης περιστατικών, όπως η αναγνώριση ή η διαδικασία αναφοράς, χωρίς να παρέχεται μια ολοκληρωμένη εικόνα για το πώς οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δράσουν αποτελεσματικά σε θεσμικό και πρακτικό επίπεδο.

Επιπλέον, οι περισσότερες έρευνες υπογραμμίζουν ότι, παρά την αναγνώριση της σημασίας της αναφοράς περιστατικών κακοποίησης, οι εκπαιδευτικοί συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης, κυρίως λόγω ελλείψεων στο θεσμικό πλαίσιο και στην εκπαίδευση. Οι ερευνητές επισημαίνουν ότι η έλλειψη σαφών οδηγιών, η απουσία υποστηρικτικών δομών και η αβεβαιότητα σχετικά με τις συνέπειες της αναφοράς λειτουργούν αποτρεπτικά στη λήψη άμεσων μέτρων από τους εκπαιδευτικούς.
Ειδικότερα, οι περισσότερες μελέτες επικεντρώνονται στις στάσεις και στις γνώσεις των εκπαιδευτικών, παραβλέποντας τη συσχέτιση αυτών των παραμέτρων με παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία και η επαγγελματική εμπειρία. Η επιρροή αυτών των δημογραφικών και επαγγελματικών χαρακτηριστικών στη στάση και στην ετοιμότητα των εκπαιδευτικών απέναντι στην παιδική κακοποίηση δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς.

Παράλληλα, υπάρχει έλλειψη δεδομένων σχετικά με το βαθμό στον οποίο οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν και εφαρμόζουν τις προβλεπόμενες διαδικασίες αναφοράς, καθώς και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν κατά τη διαχείριση τέτοιων περιστατικών στο σχολικό περιβάλλον.

Αναδεικνύεται, επομένως, ένα ερευνητικό κενό που σχετίζεται με:

- Τη συνολική γνώση των εκπαιδευτικών για τα είδη και τα σημάδια της παιδικής κακοποίησης.
- Τη συσχέτιση της στάσης και της ετοιμότητας των εκπαιδευτικών με παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία και η επαγγελματική εμπειρία.
- Την ικανότητα των εκπαιδευτικών να διαχειρίζονται περιστατικά κακοποίησης, με έμφαση στις θεσμικές διαδικασίες και στις ενδεδειγμένες πρακτικές αναφοράς.
- Την ανάγκη για ανάπτυξη σαφών οδηγιών και θεσμικής υποστήριξης, προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να ενεργούν με ασφάλεια και σιγουριά σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης.

Η κάλυψη του συγκεκριμένου ερευνητικού κενού κρίνεται σημαντική, καθώς μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της ετοιμότητας και της επαγγελματικής ικανότητας των εκπαιδευτικών, στη βελτίωση της αναγνώρισης και της αναφοράς περιστατικών κακοποίησης

και, τελικά, στην αποτελεσματικότερη προστασία των παιδιών. Τα ευρήματα μελλοντικών ερευνών ενδέχεται να παρέχουν πολύτιμα δεδομένα για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και τη διαμόρφωση ενός σαφούς θεσμικού πλαισίου διαχείρισης περιστατικών παιδικής κακοποίησης στα σχολεία.

4.Μεθοδολογία έρευνας

Η παρούσα έρευνα υιοθετεί την ποσοτική μεθοδολογική προσέγγιση, η οποία κρίνεται ως πλέον κατάλληλη για την συλλογή αντικειμενικών δεδομένων επιτρέπει την εξαγωγή γενικεύσιμων συμπερασμάτων με την χρήση στατιστικών δεδομένων για την αποτύπωση των τάσεων και των συσχετίσεων ανάμεσα στις μεταβλητές που μελετώνται. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε αποτελείται από 95 εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούν στην περιοχή του νομού της Λακωνίας.

4.1. Σκοπός της Έρευνας

Κεντρικός σκοπός της μελέτης είναι να διερευνήσει το επίπεδο γνώσεων, στάσεων και τροπών αντιμετώπισης περιστατικών παιδικής κοκκοποίησης από τους εκπαιδευτικους Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λακωνίας. Επίσης, επιδιώκεται η διερεύνηση της επίδρασης δημογραφικών παραγόντων, όπως το φύλο, η ηλικία και τα χρόνια επαγγελματικής εμπειρίας, στη διαμόρφωση αυτών των αντιλήψεων, με απώτερο στόχο την διατύπωση προτάσεων για την ενίσχυση της επαγγελματικής τους ανάπτυξης.

4.2.Ερευνητικά Ερωτήματα και υποθέσεις

Η παρούσα έρευνα στηρίζεται σε τέσσερα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που στοχεύουν στη διερεύνηση του επιπέδου γνώσεων, στάσεων και πρακτικών των εκπαιδευτικών, καθώς και στην ανάλυση της επίδρασης δημογραφικών παραγόντων στη διαμόρφωση αυτών των χαρακτηριστικών. Τα ερευνητικά ερωτήματα διαμορφώνονται ως εξής:

1. Ποιες είναι οι γνώσεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λακωνίας σχετικά με την παιδική κακοποίηση;
2. Ποιες είναι οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στην παιδική κακοποίηση;
3. Ποιοι είναι οι τρόποι που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για την αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης;

4. Οι γνώσεις, οι στάσεις και οι τρόποι αντιμετώπισης των περιστατικών παιδικής κακοποίησης απο τους εκπαιδευτικους διαφοροποιούνται με βάση το φύλο, την ηλικία και την επαγγελματική εμπειρία;

Με βάση τα παραπάνω ερωτήματα, διαμορφώνονται οι εξής ερευνητικές υποθέσεις: Οι γνώσεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με την παιδική κακοποίηση πιθανόν, να είναι περιορισμένες. Οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στην παιδική κακοποίηση διαφέρουν ανάλογα με το φύλο, την ηλικία και την επαγγελματική εμπειρία. Οι νεότεροι εκπαιδευτικοί (25-40 ετών), μπορεί να παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση απέναντι σε περιστατικά παιδικής κακοποίησης, σε σχέση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία εκπαιδευτικούς (41+ ετών). Οι γυναίκες εκπαιδευτικοί ανταποκρίνονται, ίσως πιο άμεσα και με μεγαλύτερη ευαισθησία απέναντι σε περιστατικά κακοποίησης σε σύγκριση με τους άντρες εκπαιδευτικούς. Η επαγγελματική εμπειρία σχετίζεται θετικά με τις γνώσεις και τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών σχετικά με τη διαχείριση περιστατικών παιδικής κακοποίησης.

4.3. Δείγμα της Έρευνας

Το δείγμα της παρούσας έρευνας απαρτίζεται από 95 εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που υπηρετούν στον Νομό Λακωνίας. Για τη συλλογή των δεδομένων εφαρμόστηκε η μέθοδος της δειγματοληψίας ευκολίας , η οποία επιλέχθηκε λόγω της προσβασιμότητας στον πληθυσμό-στόχο και της δυνατότητας συγκέντρωσης των δεδομένων σε περιορισμένο χρονικό πλαίσιο με χαμηλό λειτουργικό κόστος. Παρά τη μη πιθανολογική φύση της μεθόδου, το δείγμα χαρακτηρίζεται από πολυφωνία, καθώς περιλαμβάνει εκπαιδευτικούς διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, φύλου και επιπέδων προϋπηρεσίας, ενισχύοντας έτσι τη στατιστική αξιοπιστία των ευρημάτων.

Η ερευνητική διαδικασία υλοποιήθηκε μέσω ψηφιακού ερωτηματολογίου (Google Forms), το οποίο απεστάλη ηλεκτρονικά (e-mail) στις σχολικές μονάδες του Νομού. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν στοχευμένες επισκέψεις σε σχολικά συγκροτήματα κοντινών περιοχών, προκειμένου να υπάρξει προσωπική επαφή με τους συμμετέχοντες. Η φυσική παρουσία της ερευνητικής ομάδας αποσκοπούσε στην αναλυτική ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τους στόχους της μελέτης, τη διασφάλιση της δεοντολογίας και την ενθάρρυνση της συμμετοχής για την πληρέστερη συλλογή των δεδομένων.

4.3.1. Ερευνητικό Εργαλείο και Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων

Για τη συλλογή των δεδομένων θα χρησιμοποιηθεί ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, το οποίο περιλαμβάνει ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και διαβαθμισμένης κλίμακας (Likert scale). Το ερωτηματολόγιο θα περιλαμβάνει τέσσερις θεματικές ενότητες:

(α) *Δημογραφικά στοιχεία* (φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, επαγγελματική εμπειρία)

(β) *Γνώσεις για την παιδική κακοποίηση* (σημάδια, μορφές, νομοθεσία)

(γ) *Στάσεις και αντιλήψεις για την παιδική κακοποίηση* (υποχρέωση αναφοράς, κοινωνικές αντιλήψεις)

(δ) *Τρόποι αντιμετώπισης περιστατικών κακοποίησης* (διαδικασίες αναφοράς, υποστήριξη μαθητών).

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου *Google forms,* το οποίο θα διανεμηθεί στους συμμετέχοντες μέσω email και πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης.

Πραγματοποιήθηκε η δημιουργία του ερωτηματολογίου και η πιλοτική δοκιμή του σε ένα μικρό δείγμα εκπαιδευτικών, με στόχο τον εντοπισμό πιθανών ασαφειών ή δυσκολιών στις ερωτήσεις. Στη συνέχεια, έγινε η διανομή του ερωτηματολογίου στο σύνολο του δείγματος και η συλλογή των απαντήσεων, διασφαλίζοντας την ανωνυμία και την εθελοντική συμμετοχή των εκπαιδευτικών. Τέλος, πραγματοποιήθηκε η ανάλυση των δεδομένων και η εξαγωγή συμπερασμάτων, προκειμένου να διαμορφωθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα των γνώσεων, των στάσεων και των τρόπων αντιμετώπισης περιστατικών παιδικής κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς.

5. Αποτελέσματα έρευνας

5.1. Ανάλυση Δεδομένων και Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού λογισμικού SPSS. Τα αποτελέσματα οργανώνονται σε τρεις βασικές ενότητες: δημογραφική Γνώσεις για την παιδική κακοποίηση, Στάσεις απέναντι στην παιδική κακοποίηση και Τρόποι

αντιμετώπισης περιστατικών παιδικής κακοποίησης. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται αναλυτικά ανά θεματική ενότητα, συνοδευόμενα από μέσους όρους απαντήσεων, τυπική απόκλιση και ποσοστό θετικών απαντήσεων (απαντήσεις 4 ή 5 στην κλίμακα Likert). Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης διαθέτουν ικανοποιητικό επίπεδο γνώσεων σχετικά με την παιδική κακοποίηση, αν και υπάρχουν ορισμένα κενά και αδυναμίες που χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης.

6.Περιγραφική Στατιστική Δημογραφικών

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 6.1, ως προς το φύλο, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος αντιστοιχεί στις γυναίκες με 82.8% (N = 96), ενώ οι άνδρες συγκεντρώνουν 17.2% (N = 20), γεγονός που δείχνει ότι οι συμμετέχοντες προέρχονται κυρίως από γυναικείο πληθυσμό.

Πίνακας 6.1. Φύλο

	N	***%***
Άνδρας	20	17.2
Γυναικά	96	82.8

Στη συνέχεια, ο Πίνακας 6.2 αποτυπώνει την ηλικιακή κατανομή, όπου η συχνότερη ηλικιακή ομάδα είναι οι 20–30 ετών με 44.8% (N = 52), ενώ ακολουθούν οι 51–60 ετών με 19.8% (N = 23), οι 31–40 ετών με 14.7% (N = 17) και οι 41–50 ετών με 13.8% (N = 16), με το μικρότερο ποσοστό να καταγράφεται στους άνω των 60 με 6.9% (N = 8), στοιχείο που υποδεικνύει ότι το δείγμα συγκεντρώνεται κυρίως στις νεότερες και μεσαίες ηλικίες.

Πίνακας 6.2. Ηλικία

	N	***%***
20-30	52	44.8
31-40	17	14.7
41-50	16	13.8
51-60	23	19.8
Άνω των 60	8	6.9

Ακολούθως, στον Πίνακα 6.3 σχετικά με το επίπεδο σπουδών, η μεγαλύτερη κατηγορία είναι το πανεπιστημιακό τμήμα ΑΕΙ με 48.3% (N = 56), ενώ σε υψηλό ποσοστό ακολουθεί ο

μεταπτυχιακός τίτλος με 38.8% (*N* = 45), κάτι που καταδεικνύει ότι η πλειονότητα διαθέτει ανώτατη εκπαίδευση και, σε σημαντικό βαθμό, μεταπτυχιακή εξειδίκευση, ενώ σαφώς μικρότερα ποσοστά εμφανίζονται στη μετεκπαίδευση με 6.0% (*N* = 7), στη διετή παιδαγωγική ακαδημία με 2.6% (*N* = 3), στον διδακτορικό τίτλο επίσης με 2.6% (*N* = 3), καθώς και στην εξομοίωση με 1.7% (*N* = 2).

Πίνακας 6.3. Σπουδές

	N	***%***
Διετής Παιδαγωγική Ακαδημία	3	2.6
Εξομοίωση	2	1.7
Μετεκπαίδευση	7	6.0
Πανεπιστημιακό τμήμα ΑΕΙ	56	48.3
Μεταπτυχιακός Τίτλος	45	38.8
Διδακτορικός Τίτλος	3	2.6

Παρακάτω, ο Πίνακας 6.4 παρουσιάζει την ειδικότητα/κλάδο, όπου η μεγαλύτερη συμμετοχή προέρχεται από τη Γλώσσα και Λογοτεχνία με 37.1% (*N* = 43), ενώ ακολουθεί η κατηγορία «Άλλο» με 31.0% (*N* = 36), κάτι που υποδηλώνει σημαντική ποικιλία ειδικοτήτων πέρα από τις συγκεκριμένα καταγεγραμμένες, ενώ οι υπόλοιπες ειδικότητες κατανέμονται σε χαμηλότερα ποσοστά, όπως οι Φυσικές Επιστήμες με 8.6% (*N* = 10), τα Μαθηματικά με 7.8% (*N* = 9), τα Τεχνικά Μαθήματα με 6.9% (*N* = 8), οι Κοινωνικές Επιστήμες με 5.2% (*N* = 6) και η Ιστορία με 3.4% (*N* = 4).

Πίνακας 6.4. Ειδικότητα/Κλάδος

	N	***%***
Μαθηματικά	9	7.8
Φυσικές Επιστήμες	10	8.6
Γλώσσα και Λογοτεχνία	43	37.1
Ιστορία	4	3.4
Κοινωνικές Επιστήμες	6	5.2
Τεχνικά Μαθήματα	8	6.9
Άλλο	36	31.0

Έπειτα, ο Πίνακας 6.5 δείχνει τα χρόνια διδασκαλίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνεται στην εμπειρία 0–5 ετών με 52.6% (*N* = 61), ενώ ακολουθούν όσοι έχουν 21 ή περισσότερα χρόνια με 27.6% (*N* = 32) και στη συνέχεια η

κατηγορία 6–10 ετών με 14.7% (*N* = 17), με το μικρότερο ποσοστό να εμφανίζεται στα 11–20 έτη με 5.2% (*N* = 6), στοιχείο που δείχνει ότι το δείγμα περιλαμβάνει κυρίως εκπαιδευτικούς είτε σχετικά νέους στη δευτεροβάθμια είτε με ιδιαίτερα μακρόχρονη προϋπηρεσία.

Πίνακας 6.5. Χρόνια διδασκαλίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

	N	***%***
0-5	61	52.6
6-10	17	14.7
11-20	6	5.2
21+	32	27.6

7. Περιγραφική Στατιστική Κλίμακας Γνώσεις για την Κακοποίηση

Στη συνέχεια, ο Πίνακας 7.1 παρουσιάζει το επίπεδο γνώσης σχετικά με τα είδη και τα σημάδια παιδικής κακοποίησης, όπου η γνώση για τα διάφορα είδη κακοποίησης εμφανίζεται σε υψηλό επίπεδο, καθώς ο μέσος όρος *M* = 4.11 (SD = 0.94) αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», ενώ η γνώση για τα σημάδια που μπορεί να υποδεικνύουν ένα περιστατικό κακοποίησης καταγράφεται επίσης σε σχετικά υψηλό επίπεδο, με *M* = 3.54 (SD = 0.89) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», γεγονός που συνολικά δείχνει ότι η αυτοαναφερόμενη γνώση των συμμετεχόντων κινείται από μέτρια-προς-υψηλή έως υψηλή.

Πίνακας 7.1. Είδη και σημάδια κακοποίησης

	M	***SD***
Γνωρίζετε για τα διάφορα είδη κακοποίησης (σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική, παραμέληση);	4.11	0.94
Γνωρίζετε ποια είναι τα σημάδια που μπορεί να δείχνουν ένα περιστατικό κακοποίησης;	3.54	0.89

Ακολούθως, στον Πίνακα 7.2 αποτυπώνεται η αντιλαμβανόμενη επάρκεια των πανεπιστημιακών σπουδών ως προς την προετοιμασία για διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης, όπου και οι τρεις μορφές εκπαιδευτικής προετοιμασίας αξιολογούνται χαμηλά, καθώς οι μέσοι όροι για την προετοιμασία μέσα από μαθήματα/διαλέξεις (*M* = 2.06, SD = 1.11), μέσα από σεμινάρια ή βιωματικά εργαστήρια (*M* = 2.43, SD = 1.34) και μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης (*M* = 2.21, SD = 1.26) εντάσσονται στην κατηγορία «Λίγο», στοιχείο που υποδηλώνει περιορισμένη αίσθηση πανεπιστημιακής επάρκειας ως προς το συγκεκριμένο αντικείμενο.

Πίνακας 7.1. Επάρκεια σπουδών για αντιμετώπιση παιδικής κακοποίησης

Πιστεύετε ότι οι σπουδές σας στο πανεπιστήμιο σας προετοίμασαν επαρκώς για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης; Αν ναι	***M***	***SD***
Μέσα από μαθήματα/ διαλέξεις	2.06	1.11
Μέσα από σεμινάρια ή βιωματικά εργαστήρια	2.43	1.34
Μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης	2.21	1.26

Παρακάτω, ο Πίνακας 7.3 καταγράφει τις βασικές ελλείψεις που αποδίδονται στα προγράμματα σπουδών (στην περίπτωση αρνητικής απάντησης για επαρκή προετοιμασία), όπου η έλλειψη πρακτικής εξάσκησης ή καθοδήγησης εμφανίζεται ως πιο έντονη, με *M* = 3.64 (SD = 1.13) που αντιστοιχεί σε «Πολύ», ενώ η έλλειψη σαφών οδηγιών για τις νομικές διαδικασίες καταγράφεται επίσης στο επίπεδο «Πολύ», με *M* = 3.42 (SD = 1.13), την ίδια στιγμή που η απουσία σχετικής θεματικής στα μαθήματα βρίσκεται οριακά στη μετάβαση από «Μέτρια» σε «Πολύ», με *M* = 3.40 (SD = 1.12), κάτι που συνολικά δείχνει ότι οι ελλείψεις εντοπίζονται κυρίως στην πρακτική διάσταση και στη νομική/διαδικαστική καθοδήγηση.

Πίνακας 7.3. Βασικές ελλείψεις στα προγράμματα σπουδών για αντιμετώπιση παιδικής κακοποίησης

Αν Όχι, ποια θεωρείτε ότι είναι η βασική έλλειψη;	***M***	***SD***
Δεν υπήρχε σχετική θεματική στα μαθήματα	3.4	1.12
Δεν δόθηκε σαφείς οδηγίες για τις νομικές διαδικασίες	3.42	1.13
Δεν υπήρξε πρακτική εξάσκηση ή καθοδήγηση	3.64	1.13

Έπειτα, ο Πίνακας 7.4 δείχνει την παρακολούθηση σεμιναρίων ή εκπαιδευτικών προγραμμάτων σχετικά με την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης κατά την επαγγελματική σταδιοδρομία, όπου ο μέσος όρος *M* = 3.14 (SD = 1.44) αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», ένδειξη ότι η συμμετοχή σε σχετικές επιμορφώσεις εμφανίζεται ως μεσαίου επιπέδου, με αρκετή διακύμανση στις απαντήσεις όπως υποδηλώνεται από το SD.

Πίνακας 7.4. Παρακολούθηση σεμιναρίων/εκπαιδευτικών προγραμμάτων αναγνώρισης περιστατικών κακοποίησης

	M	***SD***

Έχετε παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας σεμινάρια ή εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης;	3.14	1.44

Τέλος, ο Πίνακας 7.5 αποτυπώνει τη γνώση για το πώς αναφέρεται ένα περιστατικό κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία, όπου ο μέσος όρος $M = 2.85$ (SD = 1.36) εντάσσεται στην κατηγορία «Μέτρια», υποδηλώνοντας ότι η αυτοαναφερόμενη γνώση των συμμετεχόντων για τη διαδικασία αναφοράς κινείται σε μεσαίο επίπεδο και δεν προσεγγίζει τις υψηλότερες βαθμίδες της κλίμακας.

Πίνακας 7.5. Γνώση αναφοράς περιστατικού κακοποίησης βάσει νομοθεσίας

	M	***SD***
Γνωρίζετε πώς να αναφέρετε ένα περιστατικό κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία;	2.85	1.36

8. Περιγραφική Στατιστική Στάσεων

Στη συνέχεια, ο Πίνακας 8.1 αποτυπώνει τις αντιλήψεις για τη συχνότερη μορφή κακοποίησης, όπου η ψυχολογική κακοποίηση καταγράφεται ως η πιο συχνή σε υψηλό επίπεδο, με $M = 3.90$ (SD = 1.05) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», ενώ η παραμέληση αξιολογείται επίσης ως σχετικά συχνή, με $M = 3.43$ (SD = 1.25) που εντάσσεται στην κατηγορία «Πολύ», την ίδια στιγμή που η σωματική κακοποίηση καταγράφεται σε μέτριο επίπεδο, με $M = 3.34$ (SD = 1.11) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», η σεξουαλική κακοποίηση βρίσκεται σε χαμηλότερο-μέτριο επίπεδο, με $M = 2.59$ (SD = 0.90) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Λίγο», ενώ η λεκτική κακοποίηση εμφανίζει πολύ χαμηλή εκτίμηση, με $M = 1.09$ (SD = 1.02) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Καθόλου», στοιχείο που συνολικά δείχνει ότι οι υψηλότερες αντιληπτές συχνότητες συγκεντρώνονται σε ψυχολογικές μορφές και στην παραμέληση.

Πίνακας 8.1. Συχνότερη μορφή κακοποίησης

Ποια μορφή κακοποίησης θεωρείτε πιο συχνή;	***M***	***SD***
Σωματική	3.34	1.11
Ψυχολογική	3.9	1.05
Λεκτική	1.09	1.02
Σεξουαλική	2.59	0.9
Παραμέληση	3.43	1.25

Ακολούθως, στον Πίνακα 8.2 παρουσιάζονται οι αντιλήψεις για το κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν επαρκείς γνώσεις και υποστήριξη, καθώς και για τη συχνότητα αδιάγνωστων περιστατικών στο σχολικό περιβάλλον, όπου η εκτίμηση ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν επαρκείς γνώσεις για αναγνώριση και αναφορά εμφανίζεται οριακά μεταξύ «Λίγο» και «Μέτρια», με *M* = 2.60 (SD = 0.86) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Λίγο», ενώ η αντίληψη για επαρκή υποστήριξη από τις αρμόδιες αρχές καταγράφεται επίσης χαμηλά, με *M* = 2.52 (SD = 1.02) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Λίγο», την ίδια στιγμή που η εκτίμηση ότι τα περιστατικά κακοποίησης παραμένουν αδιάγνωστα μέσα στο σχολείο εμφανίζεται σε υψηλότερο επίπεδο, με *M* = 3.76 (SD = 0.90) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», κάτι που υποδηλώνει ότι οι συμμετέχοντες τείνουν να θεωρούν πως η επάρκεια γνώσεων και η θεσμική υποστήριξη είναι περιορισμένες, ενώ η «αορατότητα» των περιστατικών αξιολογείται ως αρκετά συχνή.

Πίνακας 8.2. Επαρκείς γνώσεις, υποστήριξη και αδιάγνωστα περιστατικά κακοποίησης

	M	***SD***
Πιστεύετε ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν επαρκείς γνώσεις για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης;	2.6	0.86
Πιστεύετε ότι υπάρχει επαρκής υποστήριξη από τις αρμόδιες αρχές για την αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης;	2.52	1.02
Πόσο συχνά πιστεύετε ότι τα περιστατικά κακοποίησης παραμένουν αδιάγνωστα μέσα στο σχολικό περιβάλλον;	3.76	0.9

Παρακάτω, ο Πίνακας 8.3 αποτυπώνει αντιλήψεις για τον κατάλληλο ρόλο και τις γνώσεις των εκπαιδευτικών ως προς την αποτελεσματική παρέμβαση, όπου η θέση ότι ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι σημαντικός αλλά δεν υπάρχουν αρκετές γνώσεις εμφανίζεται σε υψηλότερο επίπεδο, με *M* = 3.41 (SD = 1.26) που εντάσσεται στην κατηγορία «Πολύ», ενώ η άποψη ότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρέμβουν αποτελεσματικά αν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση καταγράφεται σε μέτριο επίπεδο, με *M* = 3.04 (SD = 1.25) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», και η εκτίμηση ότι ο ρόλος τους είναι πιο περιορισμένος επίσης κινείται σε μέτριο επίπεδο, με *M* = 2.74 (SD = 1.07) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», γεγονός που συνολικά δείχνει ότι αναγνωρίζεται η σημασία του ρόλου, αλλά επισημαίνεται ταυτόχρονα ένα έλλειμμα γνώσεων/κατάρτισης.

Πίνακας 8.3. Κατάλληλος ρόλος και γνώσεις εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί έχουν τον κατάλληλο ρόλο και γνώσεις για να παρέμβουν αποτελεσματικά σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης	***M***	***SD***
Αν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση	3.04	1.25
Ο ρόλος τους είναι πιο περιορισμένος	2.74	1.07
Ο ρόλος τους είναι σημαντικός, αλλά δεν έχουν αρκετές γνώσεις	3.41	1.26

Έπειτα, ο Πίνακας 8.4 παρουσιάζει απόψεις σχετικά με την ευθύνη των εκπαιδευτικών να αναγνωρίζουν σημάδια κακοποίησης στους μαθητές, όπου η αντίληψη ότι η αναγνώριση σημαδιών αποτελεί θεμελιώδη ευθύνη των εκπαιδευτικών καταγράφεται σε υψηλότερο επίπεδο, με *M* = 3.55 (SD = 1.21) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», ενώ η άποψη ότι αυτό είναι χρήσιμο μόνο αν υπάρχει συγκεκριμένη εκπαίδευση εμφανίζεται σε μέτριο επίπεδο, με *M* = 2.95 (SD = 1.30) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», στοιχείο που συνολικά υποδηλώνει ότι η αναγνώριση εντός του σχολείου τείνει να αντιμετωπίζεται ως σημαντική ευθύνη, με παράλληλη έμφαση στην ανάγκη ειδικής εκπαίδευσης.

Πίνακας 8.4. Απόψεις σχετικά με ευθύνη εκπαιδευτικών

Απόψεις σχετικά με ευθύνη εκπαιδευτικών	***M***	***SD***
Η αναγνώριση σημαδιών είναι θεμελιώδης ευθύνη των εκπαιδευτικών	3.55	1.21
Η αναγνώριση των σημαδιών μπορεί να γίνει μόνο αν υπάρχει συγκεκριμένη εκπαίδευση	2.95	1.3

Στη συνέχεια, ο Πίνακας 8.5 αποτυπώνει τις απόψεις σχετικά με τη σημασία της αναγνώρισης και της αναφοράς περιστατικών παιδικής κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς, όπου η δήλωση ότι η αναγνώριση και η αναφορά αποτελούν καθήκον και ευθύνη κάθε εκπαιδευτικού για την προστασία του παιδιού συγκεντρώνει υψηλή αποδοχή, με *M* = 3.83 (SD = 1.24) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», ενώ η θέση ότι η αναγνώριση είναι σημαντική αλλά υπάρχουν επιφυλάξεις για το αν η αναφορά αποφέρει πάντοτε θετικά αποτελέσματα καταγράφεται σε μέτριο επίπεδο, με *M* = 3.21 (SD = 1.32) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», την ίδια στιγμή που η άποψη ότι η αναφορά πρέπει να γίνεται μόνο σε σοβαρές περιπτώσεις εμφανίζεται χαμηλότερα, με *M* = 2.28 (SD = 1.28) που αντιστοιχεί στην

κατηγορία «Λίγο», ενώ ακόμη χαμηλότερα καταγράφεται η αντίληψη ότι η αναγνώριση και η αναφορά δεν είναι ευθύνη του εκπαιδευτικού αλλά άλλων αρμόδιων φορέων, με *M* = 2.00 (SD = 1.26) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Λίγο», καθώς και η αβεβαιότητα για τη σημασία ή τον ρόλο της αναγνώρισης/αναφοράς, με *M* = 1.78 (SD = 1.16) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Καθόλου», στοιχείο που συνολικά δείχνει ότι κυριαρχεί η αντίληψη της ευθύνης του εκπαιδευτικού, με παράλληλη παρουσία επιφυλάξεων για το σκέλος της αναφοράς.

Πίνακας 8.5. Σημασία αναγνώρισης και αναφοράς παιδικής κακοποίησης

Ποια η άποψή σας για τις παρακάτω δηλώσεις;	***M***	***SD***
Η αναγνώριση και η αναφορά είναι καθήκον και ευθύνη κάθε εκπαιδευτικού για την προστασία του παιδιού	3.83	1.24
Η αναγνώριση είναι σημαντική, αλλά έχω επιφυλάξεις σχετικά με το αν η αναφορά αποφέρει πάντοτε θετικά αποτελέσματα	3.21	1.32
Η αναφορά πρέπει να γίνεται μόνο σε σοβαρές περιπτώσεις κακοποίησης	2.28	1.28
Η αναγνώριση και η αναφορά δεν είναι ευθύνη του εκπαιδευτικού, αλλά άλλων αρμόδιων φορέων	2	1.26
Δεν είμαι βέβαιος/η για τη σημασία ή τον ρόλο της αναγνώρισης και αναφοράς από τους εκπαιδευτικούς	1.78	1.16

Ακολούθως, ο Πίνακας 8.6 παρουσιάζει ποια στοιχεία θεωρούνται πιθανά σημάδια παιδικής κακοποίησης, όπου οι συχνές ανεξήγητες μελανιές αξιολογούνται σε υψηλό επίπεδο, με *M* = 4.00 (SD = 1.11) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», ενώ παρόμοια υψηλή εκτίμηση καταγράφεται και για την απότομη αλλαγή στη συμπεριφορά του παιδιού, με *M* = 3.96 (SD = 0.95) που αντιστοιχεί επίσης σε «Πολύ», καθώς και για τον φόβο, με *M* = 3.88 (SD = 1.04) που εντάσσεται στην κατηγορία «Πολύ», την ίδια στιγμή που η αποξένωση εμφανίζεται επίσης ως σημαντικό σημάδι σε επίπεδο «Πολύ», με *M* = 3.62 (SD = 1.14), ενώ η χαμηλή σχολική επίδοση αξιολογείται χαμηλότερα, σε μέτριο επίπεδο, με *M* = 3.04 (SD = 1.22) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», κάτι που δείχνει ότι οι συμμετέχοντες αποδίδουν μεγαλύτερη βαρύτητα σε εμφανή σωματικά και συμπεριφορικά/συναισθηματικά σημάδια σε σχέση με αμιγώς σχολικούς δείκτες.

Πίνακας 8.6. Σημάδια παιδικής κακοποίησης

Ποια από τα παρακάτω θεωρείτε ότι μπορεί να αποτελούν σημάδια παιδικής κακοποίησης;	***M***	***SD***
Συχνές ανεξήγητες μελανιές	4	1.11
Απότομη αλλαγή στη συμπεριφορά του παιδιού	3.96	0.95
Χαμηλή σχολική επίδοση	3.04	1.22
Φόβος	3.88	1.04
Αποξένωση	3.62	1.14

Τέλος, ο Πίνακας 8.7 δείχνει ότι η συναισθηματική κακοποίηση θεωρείται ομόφωνα ικανή να έχει εξίσου σοβαρές επιπτώσεις με τη σωματική, καθώς καταγράφεται ποσοστό 100% στην απάντηση «Ναι» και 0% στην απάντηση «Όχι», εύρημα που υποδηλώνει πλήρη σύγκλιση των συμμετεχόντων ως προς τη σοβαρότητα των συνεπειών της συναισθηματικής κακοποίησης.

Πίνακας 8.7. Σημαντικότητα επιπτώσεων συναισθηματικής κακοποίησης

	Ναι	***Όχι***
Μπορεί η συναισθηματική κακοποίηση να έχει εξίσου σοβαρές επιπτώσεις με τη σωματική;	100%	0%

9. Περιγραφική Κλίμακας Τρόποι Αντιμετώπισης

Στη συνέχεια, ο Πίνακας 9.1 αποτυπώνει αν έχει υποπέσει στην αντίληψη των συμμετεχόντων κάποιο περιστατικό κακοποίησης, όπου λίγο περισσότεροι από τους μισούς απάντησαν «Ναι» με 51.7% (N = 60), ενώ ένα επίσης υψηλό ποσοστό απάντησε «Όχι» με 48.3% (N = 56), στοιχείο που δείχνει ότι η εμπειρία ή η έκθεση σε αντίληψη περιστατικών κακοποίησης κατανέμεται σχεδόν ισομερώς στο δείγμα.

Πίνακας 9.1. Αντίληψη περιστατικού κακοποίησης

	Ναι	***Όχι***
Έχει υποπέσει στην αντίληψη σας κάποιο περιστατικό κακοποίησης;	51.7%	48.3%

Στη συνέχεια, ο Πίνακας 9.2 παρουσιάζει τα αντιλαμβανόμενα εμπόδια για την αναγνώριση και την αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς, όπου ως εντονότερο εμπόδιο καταγράφεται η έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης με M =

3.72 (SD = 1.23), τιμή που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», ενώ εξίσου υψηλά αξιολογούνται τόσο η έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης όσο και ο φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές), με *M* = 3.64 (SD = 1.25) και *M* = 3.64 (SD = 1.44) αντίστοιχα, που εντάσσονται επίσης στην κατηγορία «Πολύ», την ίδια στιγμή που ο δισταγμός από προσωπικούς λόγους εμφανίζεται σε μέτριο επίπεδο με *M* = 2.92 (SD = 1.36) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», στοιχείο που συνολικά δείχνει ότι τα βασικά εμπόδια εντοπίζονται κυρίως σε συστημικούς και επιμορφωτικούς παράγοντες, καθώς και στον φόβο των συνεπειών.

Πίνακας 9.2. Εμπόδια αναγνώρισης και αναφοράς περιστατικών κακοποίησης

Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς;	***M***	***SD***
Έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης	3.64	1.25
Φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές)	3.64	1.44
Έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης	3.72	1.23
Δισταγμός από προσωπικούς λόγους	2.92	1.36

Ακολούθως, ο Πίνακας 9.3 αποτυπώνει τη σημαντικότητα που αποδίδεται στην αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς, όπου η θέση ότι η αναφορά είναι «πολύ σημαντική και επιβεβλημένη» καταγράφεται σε υψηλό επίπεδο με *M* = 4.02 (SD = 1.02), που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», ενώ επίσης σε επίπεδο «Πολύ» καταγράφεται και η άποψη ότι «σημασία έχει η υποστήριξη του παιδιού, όχι η αναφορά» με *M* = 3.55 (SD = 1.42), την ίδια στιγμή που η επιλογή ότι η αναφορά είναι «σημαντική, αλλά με προϋποθέσεις/φυσικές επιφυλάξεις» εμφανίζεται σε μέτριο επίπεδο με *M* = 3.18 (SD = 1.33) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Μέτρια», γεγονός που συνολικά δείχνει ότι η αναφορά αντιμετωπίζεται ως γενικά σημαντική, με παράλληλη ανάδειξη της ανάγκης για παιδοκεντρική υποστήριξη και ορισμένες επιφυλάξεις ως προς τις προϋποθέσεις εφαρμογής της.

Πίνακας 9.3. Σημαντικότητα αναφοράς περιστατικών κακοποίησης

Θεωρείτε σημαντική την αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς;	***M***	***SD***
Πολύ σημαντική και επιβεβλημένη	4.02	1.02
Σημαντική, αλλά με προϋποθέσεις\ φυσικές επιφυλάξεις	3.18	1.33
Σημασία έχει η υποστήριξη του παιδιού, όχι η αναφορά	3.55	1.42

Έπειτα, ο Πίνακας 9.4 παρουσιάζει τα βήματα που θεωρούνται σωστό να ακολουθηθούν σε περίπτωση διαπίστωσης ή υποψίας κακοποίησης, όπου η αναφορά στον/στη διευθυντή/ρια του σχολείου καταγράφεται στο υψηλότερο επίπεδο με *M* = 4.27 (SD = 1.08) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πάρα πολύ», ενώ η ενημέρωση αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών αξιολογείται επίσης πολύ υψηλά με *M* = 4.02 (SD = 1.06) που αντιστοιχεί στην κατηγορία «Πολύ», την ίδια στιγμή που η ενημέρωση αστυνομίας ή άλλων αρχών (σε σοβαρές περιπτώσεις) καταγράφεται σε επίπεδο «Πολύ» με *M* = 3.57 (SD = 1.41) και η ενημέρωση γονέων ή κηδεμόνων βρίσκεται επίσης σε επίπεδο «Πολύ» με *M* = 3.43 (SD = 1.54), στοιχείο που δείχνει ότι οι προτιμώμενες ενέργειες ιεραρχούνται με έμφαση πρώτα στην εσωτερική σχολική αναφορά και στη συνέχεια στην ενεργοποίηση εξειδικευμένων υπηρεσιών, ενώ η εμπλοκή γονέων και αρχών αξιολογείται επίσης ως σημαντική ανάλογα με την περίπτωση.

Πίνακας 9.4. Βήματα για κακοποίησης σε περίπτωση υποψίας ή διαπίστωσης

Σε περίπτωση που διαπιστώσετε ή υποψιαστείτε ένα περιστατικό κακοποίησης, ποια βήματα θεωρείτε σωστό να ακολουθήσετε;	***M***	***SD***
Αναφορά στο διευθυντή /τη διευθύντρια του σχολείου	4.27	1.08
Ενημέρωση αρμόδιων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών	4.02	1.06
Ενημέρωση γονέων ή κηδεμόνων	3.43	1.54
Ενημέρωση αστυνομίας ή άλλων αρχών (σε σοβαρές περιπτώσεις)	3.57	1.41

10. Επαγωγική Στατιστική

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκαν επαγωγικές στατιστικές για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα και τις υποθέσεις. Τα ερευνητικά ερωτήματα 1 έως 2 απαντώνται από την περιγραφική στατιστική. Στη συνέχεια, οι αναλύσεις για τα ερευνητικά ερωτήματα και ο έλεγχος υποθέσεων.

Το 4ο ερευνητικό ερώτημα διερευνούσε αν διαφοροποιούνται οι γνώσεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λακωνίας για το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης με βάση το φύλο, την ηλικία και τα χρόνια εργασίας τους. Για την απάντηση του ερωτήματος, αρχικά έγινε ανάλυση ανεξάρτητων δειγμάτων t-test για τις ερωτήσεις των γνώσεων με το φύλο και έπειτα δύο αναλύσεις One-Way ANOVA των ερωτήσεων γνώσεων με την ηλικία και τα έτη προϋπηρεσίας.

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 10.1, από τις συγκρίσεις ανεξάρτητων δειγμάτων ως προς το φύλο, στατιστικά σημαντικές διαφορές καταγράφονται σε τρεις μεταβλητές γνώσεων/εκπαίδευσης, ενώ οι υπόλοιπες δεν εμφανίζουν στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση. Ειδικότερα, οι γυναίκες δήλωσαν υψηλότερη γνώση για τα διάφορα είδη κακοποίησης σε σχέση με τους άνδρες, με 4.21 (SD = 0.93) έναντι 3.65 (SD = 0.87), $t(114) = -2.47$, p = .015. Επιπλέον, οι άνδρες δήλωσαν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι «δεν υπήρχε σχετική θεματική στα μαθήματα» ως βασική έλλειψη των σπουδών τους, σε σύγκριση με τις γυναίκες, με 4.05 (SD = 1.19) έναντι 2.27 (SD = 1.43), $t(114) = 2.27$, p = .025, καθώς και ότι «δεν υπήρξε πρακτική εξάσκηση ή καθοδήγηση», με 4.25 (SD = 1.07) έναντι 3.51 (SD = 1.46), $t(114) = 2.14$, p = .035.

Πίνακας 10.1. Ανάλυση ανεξάρτητων δειγμάτων διαφορών στις γνώσεις βάσει φύλου

	Άνδρας		**Γυναίκα**			
	M	**SD**	**M**	**SD**	***t*(114)**	***p***
Γνωρίζετε για τα διάφορα είδη κακοποίησης (σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική, παραμέληση);	3.65	0.87	4.21	0.93	-2.47	0.015
Γνωρίζετε ποια είναι τα σημάδια που μπορεί να δείχνουν ένα περιστατικό κακοποίησης;	3.35	0.87	3.58	0.89	-1.069	0.287
Πιστεύετε ότι οι σπουδές σας στο πανεπιστήμιο σας προετοίμασαν επαρκώς για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης; Αν ναι….						
Μέσα από μαθήματα/ διαλέξεις	2.15	1.09	2.04	1.11	0.397	0.692
Μέσα από σεμινάρια ή βιωματικά εργαστήρια	2.75	1.41	2.36	1.32	1.172	2.44
Μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης	2.45	1.47	2.16	1.22	0.947	0.346
Αν Όχι, ποια θεωρείτε ότι είναι η βασική έλλειψη;						
Δεν υπήρχε σχετική θεματική στα μαθήματα	4.05	1.19	2.27	1.43	2.272	0.025
Δεν δόθηκε σαφείς οδηγίες για τις νομικές διαδικασίες	3.85	1.27	3.33	1.45	1.48	0.142
Δεν υπήρξε πρακτική εξάσκηση ή καθοδήγηση	4.25	1.07	3.51	1.46	2.138	0.035
Έχετε παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας σεμινάρια ή εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης;	3.05	1.57	3.16	1.42	-0.298	0.766

Γνωρίζετε πώς να αναφέρετε ένα περιστατικό κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία;	3.15	1.46	2.79	1.34	1.073	0.285

Στον Πίνακα 10.2, στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς την ηλικία εντοπίζονται σε τρεις μεταβλητές γνώσεων/εκπαιδευτικής επάρκειας. Ειδικότερα, για την προετοιμασία μέσω «εργασιών ή μελετών περίπτωσης» καταγράφεται στατιστικά σημαντική επίδραση της ηλικιακής ομάδας, $F(4, 111) = 3.51$, $p = .010$, με υψηλότερο μέσο όρο στην ομάδα 31–40 (2.71, SD = 1.36) και χαμηλότερο στην ομάδα 51–60 (1.43, SD = 0.59), ενώ οι υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες κυμαίνονται μεταξύ 2.12 και 2.42. Επιπλέον, ως βασική έλλειψη «δεν υπήρχε σχετική θεματική στα μαθήματα» εμφανίζεται επίσης στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ ηλικιακών ομάδων, $F(4, 111) = 4.74$, $p = .001$, με αυξανόμενη τάση από τις νεότερες προς τις μεγαλύτερες ηλικίες, καθώς η ομάδα 20–30 καταγράφει χαμηλότερη τιμή (2.96, SD = 1.34) σε σύγκριση με την ομάδα άνω των 60 (4.62, SD = 1.06). Αντίστοιχα, στατιστικά σημαντική διαφορά παρατηρείται και στην έλλειψη «δεν δόθηκε σαφείς οδηγίες για τις νομικές διαδικασίες», $F(4, 111) = 3.43$, $p = .011$, με υψηλότερο μέσο όρο στην ομάδα άνω των 60 (4.62, SD = 1.06) και χαμηλότερο στην ομάδα 51–60 (2.69, SD = 1.52). Τέλος, η γνώση για το πώς γίνεται η αναφορά περιστατικού κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία διαφοροποιείται επίσης στατιστικά σημαντικά μεταξύ ηλικιακών ομάδων, $F(4, 111) = 4.14$, $p = .004$, με χαμηλότερο μέσο όρο στην ομάδα 20–30 (2.38, SD = 1.14) και υψηλότερο στην ομάδα 51–60 (3.65, SD = 1.19).

Πίνακας 10.2. Ανάλυση One-Way ANOVA γνώσεων προς ηλικία

	20-30		**31-40**		**41-50**		**51-60**		**Άνω των 60**			
	M	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**F(4, 111)**	**p**
Γνωρίζετε για τα διάφορα είδη κακοποίησης (σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική, παραμέληση);	4.05	1	3.76	1.09	4.44	0.51	4.39	0.89	3.75	0.71	1.973	0.103
Γνωρίζετε ποια είναι τα σημάδια που μπορεί να δείχνουν ένα περιστατικό κακοποίησης;	3.5	0.78	3.41	0.87	3.69	0.6	3.83	0.89	3	1.69	1.592	0.181
Πιστεύετε ότι οι σπουδές σας στο πανεπιστήμιο σας προετοίμασαν επαρκώς για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης; Αν ναι….												

Μέσα από μαθήματα/ διαλέξεις	2.11	1.04	2.59	1.06	2.06	1.39	1.61	0.89	1.87	1.25	2.094	0.086
Μέσα από σεμινάρια ή βιωματικά εργαστήρια	2.36	1.27	2.88	1.36	2.62	1.45	2.266	1.32	2	1.6	0.894	0.47
Μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης	2.42	1.21	2.71	1.36	2.12	1.45	1.43	0.59	2.12	1.64	3.507	0.01
Αν Όχι, ποια θεωρείτε ότι είναι η βασική έλλειψη;												
Δεν υπήρχε σχετική θεματική στα μαθήματα	2.96	1.34	3.18	1.01	3.5	1.71	4.08	1.31	4.62	1.06	4.744	0.001
Δεν δόθηκε σαφείς οδηγίες για τις νομικές διαδικασίες	3.4	1.21	3.71	1.36	3.62	1.75	2.69	1.52	4.62	1.06	3.428	0.011
Δεν υπήρξε πρακτική εξάσκηση ή καθοδήγηση	3.4	1.36	3.47	1.18	3.75	1.77	3.74	1.54	5	0	2.388	0.055
Έχετε παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας σεμινάρια ή εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης;	2.83	1.2	3.35	1.69	3.19	1.64	3.83	1.23	2.62	1.99	2.368	0.057
Γνωρίζετε πώς να αναφέρετε ένα περιστατικό κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία;	2.38	1.14	3.06	1.56	3.06	1.18	3.65	1.19	2.75	1.98	4.143	0.004

Στον Πίνακα 10.3, στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τα έτη διδασκαλίας εντοπίζονται σε τέσσερις μεταβλητές που σχετίζονται με τις ελλείψεις των σπουδών, την επιμόρφωση και τη γνώση διαδικασίας αναφοράς. Ειδικότερα, η έλλειψη «δεν υπήρχε σχετική θεματική στα μαθήματα» διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ ομάδων προϋπηρεσίας, $F(4, 111) = 5.68$, $p = .001$, με υψηλότερο μέσο όρο στην ομάδα 21+ ετών (4.22, SD = 1.24) και χαμηλότερους μέσους όρους στις ομάδες 0–5 (3.10, SD = 1.37) και 6–10 (2.94, SD = 1.25). Επιπλέον, στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση εμφανίζεται και στην έλλειψη «δεν δόθηκε σαφείς οδηγίες για τις νομικές διαδικασίες», $F(4, 111) = 3.62$, $p = .015$, με χαμηλότερη τιμή στην ομάδα 11–20 (1.67, SD = 1.03) σε σύγκριση με τις ομάδες 0–5 (3.52, SD = 1.30) και 21+ (3.62, SD = 1.56). Παράλληλα, η παρακολούθηση σεμιναρίων/εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης διαφοροποιείται επίσης σημαντικά ανά έτη διδασκαλίας, $F(4, 111) = 3.31$, $p = .005$, με υψηλότερους μέσους όρους στις ομάδες 21+ (3.65, SD = 1.59) και 6–10 (3.53, SD = 1.37) σε σχέση με την ομάδα 0–5 (2.77, SD = 1.36). Τέλος, η γνώση για το πώς γίνεται η αναφορά ενός περιστατικού κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία παρουσιάζει επίσης στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ομάδων, $F(4, 111) = 4.44$, $p = .005$, με χαμηλότερο μέσο όρο στην ομάδα 0–5 (2.44, SD = 1.27) και υψηλότερο

στην ομάδα 11–20 (3.67, SD = 0.52), ενώ οι ομάδες 6–10 (3.29, SD = 1.40) και 21+ (3.25, SD = 1.39) εμφανίζονται επίσης σε σχετικά υψηλότερα επίπεδα.

Πίνακας 10.3. Ανάλυση One-Way ANOVA γνώσεων προς έτη διδασκαλίας

	0-5		6-10		11-20		21+			
	M	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**F(4, 111)**	**p**
Γνωρίζετε για τα διάφορα είδη κακοποίησης (σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική, παραμέληση);	4.11	0.88	3.76	1.3	4.5	0.55	4.22	0.87	1.261	0.291
Γνωρίζετε ποια είναι τα σημάδια που μπορεί να δείχνουν ένα περιστατικό κακοποίησης;	3.54	0.81	3.47	0.8	3.67	0.52	3.56	1.13	0.08	0.971
Πιστεύετε ότι οι σπουδές σας στο πανεπιστήμιο σας προετοίμασαν επαρκώς για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης; Αν ναι….										
Μέσα από μαθήματα/ διαλέξεις	2.08	1	2.36	1.17	1.67	1.63	1.94	1.16	0.785	0.504
Μέσα από σεμινάρια ή βιωματικά εργαστήρια	2.49	1.26	2.41	1.42	2.5	1.38	2.31	1.49	0.129	0.943
Μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης	2.38	1.16	2.47	1.5	2.33	1.37	1.72	1.22	2.311	0.080
Αν Όχι, ποια θεωρείτε ότι είναι η βασική έλλειψη;										
Δεν υπήρχε σχετική θεματική στα μαθήματα	3.1	1.37	2.94	1.25	3.5	1.76	4.22	1.24	5.681	0.001
Δεν δόθηκε σαφείς οδηγίες για τις νομικές διαδικασίες	3.52	1.3	3.29	1.4	1.67	1.03	3.62	1.56	3.623	0.015
Δεν υπήρξε πρακτική εξάσκηση ή καθοδήγηση	3.44	1.35	3.35	1.5	4	1.67	4.09	1.44	1.86	0.140
Έχετε παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας σεμινάρια ή εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης;	2.77	1.36	3.53	1.37	3	0	3.65	1.59	3.314	0.005
Γνωρίζετε πώς να αναφέρετε ένα περιστατικό κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία;	2.44	1.27	3.29	1.4	3.67	0.52	3.25	1.39	4.442	0.005

Έπειτα, το επόμενο ερευνητικό ερώτημα (5) αφορούσε τις διαφοροποιήσεις στις στάσεις των εκπαιδευτικών βάσει φύλου, ηλικίας και ετών προϋπηρεσίας. Έτσι, πραγματοποιήθηκαν αντίστοιχες αναλύσεις ανάλυσης ανεξάρτητων δειγμάτων και δύο One-Way ANOVA για την ηλικία και τα έτη προϋπηρεσίας. Ωστόσο, λόγω του ότι η κλίμακα των στάσεων εμπεριέχει μεγάλο αριθμό ερωτήσεων, επιλέχθηκαν συγκεκριμένες ερωτήσεις αξιολογήσεις. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν οι ερωτήσεις 13, 15, 16α, 17α, 18α και 18γ. Οι 13–15 αποτυπώνουν την αξιολόγηση του συστήματος και της πραγματικότητας στο σχολείο (επάρκεια γνώσεων, θεσμική υποστήριξη, "αδιάγνωστα"), οι 16α και 17α αποτυπώνουν την αντιλαμβανόμενη δυνατότητα και την επαγγελματική ευθύνη, ενώ οι 18α και 18γ αποτυπώνουν την κανονιστική στάση για το αν η αναφορά είναι καθολικό καθήκον ή πρέπει

να περιορίζεται σε "σοβαρές" περιπτώσεις (δηλαδή το πιο κρίσιμο σημείο διαφοροποίησης στάσεων).

Στον Πίνακα 10.4 δεν προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών στις επιλεγμένες μεταβλητές στάσεων, καθώς σε όλες τις συγκρίσεις οι τιμές *p* είναι μεγαλύτερες από .05.

Πίνακας 10.4. Ανάλυση ανεξάρτητων δειγμάτων φύλου προς στάσεις εκπαιδευτικών

	Άνδρας		**Γυναίκα**			
	M	**SD**	**M**	**SD**	***t*(114)**	***p***
Πιστεύετε ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν επαρκείς γνώσεις για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης;	2.8	0.89	2.56	0.86	1.12	0.265
Πόσο συχνά πιστεύετε ότι τα περιστατικά κακοποίησης παραμένουν αδιάγνωστα μέσα στο σχολικό περιβάλλον;	3.7	0.98	3.77	0.89	-0.319	0.75
Οι εκπαιδευτικοί έχουν τον κατάλληλο ρόλο και γνώσεις για να παρέμβουν αποτελεσματικά σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης **Αν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση.**	3.35	1.46	2.98	1.2	1.212	0.228
Απόψεις σχετικά με την ευθύνη των εκπαιδευτικών **Η αναγνώριση σημαδιών είναι θεμελιώδης ευθύνη των εκπαιδευτικών.**	3.7	1.34	3.52	1.19	0.6	0.55
Ποια η άποψη σας για τις παρακάτω δηλώσεις **Η αναγνώριση και η αναφορά είναι καθήκον και ευθύνη κάθε εκπαιδευτικού για την προστασία του παιδιού**	4.25	1.07	3.74	1.26	1.689	0.094
Ποια η άποψη σας για τις παρακάτω δηλώσεις **Η αναφορά πρέπει να γίνεται μόνο σε σοβαρές περιπτώσεις κακοποίησης**	2.3	1.26	2.28	1.29	0.059	0.953

Στον Πίνακα 10.5, στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς την ηλικία καταγράφονται σε δύο μεταβλητές στάσεων. Ειδικότερα, ως προς την άποψη ότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρέμβουν αποτελεσματικά σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης «αν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση», παρατηρείται στατιστικά σημαντική επίδραση της ηλικιακής ομάδας, $F(4, 111) = 5.21$, $p = .001$, με υψηλότερες τιμές στις ηλικίες άνω των 60 (4.12, SD = 0.99) και 41–50 (3.87, SD = 1.45), ενώ χαμηλότερες τιμές καταγράφονται στις ομάδες 51–60 (2.52, SD = 0.90), 31–40 (2.82, SD = 0.81) και 20–30 (2.92, SD = 1.28). Επιπλέον, ως προς τη δήλωση ότι «η αναγνώριση και η αναφορά είναι καθήκον και ευθύνη κάθε εκπαιδευτικού για την προστασία

του παιδιού», εντοπίζεται επίσης στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ ηλικιακών ομάδων, $F(4, 111) = 3.70$, $p = .007$, με υψηλότερο μέσο όρο στην ομάδα 41–50 (4.37, SD = 0.72) και στην ομάδα 20–30 (4.08, SD = 1.23), ενώ χαμηλότερες τιμές εμφανίζονται στην ομάδα 51–60 (3.17, SD = 1.19) και στην ομάδα άνω των 60 (3.25, SD = 1.98).

Πίνακας 10.5. Ανάλυση One-Way ANOVA στάσεων προς ηλικία

	20-30		**31-40**		**41-50**		**51-60**		**Άνω των 60**			
	M	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**F(4, 111)**	**p**
Οι εκπαιδευτικοί έχουν επαρκείς γνώσεις για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης	2.5	0.73	2.65	1.17	2.75	0.58	2.69	0.87	2.62	1.41	0.371	0.829
Πόσο συχνά πιστεύετε ότι τα περιστατικά κακοποίησης παραμένουν αδιάγνωστα μέσα στο σχολικό περιβάλλον;	3.92	0.95	3.76	0.83	3.44	1.03	3.78	0.52	3.25	1.16	1.619	0.174
Οι εκπαιδευτικοί έχουν τον κατάλληλο ρόλο και γνώσεις για να παρέμβουν αποτελεσματικά σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης; **Αν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση.**	2.92	1.28	2.82	0.81	3.87	1.45	2.52	0.9	4.12	0.99	5.209	0.001
Απόψεις σχετικά με την ευθύνη των εκπαιδευτικών **Η αναγνώριση σημαδιών είναι θεμελιώδης ευθύνη των εκπαιδευτικών.**	3.67	1.31	3.53	0.94	4.06	0.77	3.13	0.97	3	4.93	2.024	0.096
Ποια η άποψη σας για τις παρακάτω δηλώσεις **Η αναγνώριση και η αναφορά είναι καθήκον και ευθύνη κάθε εκπαιδευτικού για την προστασία του παιδιού**	4.08	1.23	3.7	0.85	4.37	0.72	3.17	1.19	3.25	1.98	3.701	0.007
Ποια η άποψη σας για τις παρακάτω δηλώσεις **Πιστεύω ότι η αναφορά πρέπει να γίνεται μόνο σε σοβαρές περιπτώσεις κακοποίησης**	2.11	1.13	2.82	1.18	2.81	1.33	2.13	1.52	1.62	1.19	2.369	0.057

Στον Πίνακα 10.6 δεν προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις εξεταζόμενες στάσεις μεταξύ των ομάδων ετών προϋπηρεσίας (0–5, 6–10, 11–20, 21+), καθώς σε όλες τις μεταβλητές οι τιμές p είναι μεγαλύτερες από .05.

Πίνακας 10.6. Ανάλυση One-Way ANOVA στάσεων προς έτη προϋπηρεσίας

	0-5		6-10		11-20		21+			
	M	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**F(4, 111)**	**p**
Οι εκπαιδευτικοί έχουν επαρκείς γνώσεις για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης;	2.44	0.81	2.94	0.9	3	0	2.66	0.97	2.091	0.105
Πόσο συχνά πιστεύετε ότι τα περιστατικά κακοποίησης παραμένουν αδιάγνωστα μέσα στο σχολικό περιβάλλον;	3.82	0.92	3.94	0.83	3.33	1.21	3.62	0.83	1.008	0.392
Οι εκπαιδευτικοί έχουν τον κατάλληλο ρόλο και γνώσεις για να παρέμβουν αποτελεσματικά σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης	2.93	1.29	3.06	1.03	2.83	1.33	3.28	1.27	0.595	0.62
Αν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση. Απόψεις σχετικά με την ευθύνη των εκπαιδευτικών **Η αναγνώριση σημαδιών είναι θεμελιώδης ευθύνη των εκπαιδευτικών.**	3.77	1.14	3.18	1.13	3.67	0.82	3.31	1.33	1.97	0.177
Ποια η άποψη σας για τις παρακάτω δηλώσεις **Η αναγνώριση και η αναφορά είναι καθήκον και ευθύνη κάθε εκπαιδευτικού για την προστασία του παιδιού**	4.1	1.12	3.65	1.17	3.67	0.82	3.44	1.46	2.254	0.086
Ποια η άποψη σας για τις παρακάτω δηλώσεις **Πιστεύω ότι η αναφορά πρέπει να γίνεται μόνο σε σοβαρές περιπτώσεις κακοποίησης**	2.13	1.02	2.88	1.65	1.83	1.33	2.34	1.45	1.827	0.146

Τέλος, το έκτο ερευνητικό ερώτημα αφορούσε τη διαφοροποίηση των τρόπων αντιμετώπισης που χρησιμοποιούν εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λακωνίας σε περιστατικά παιδικής κακοποίησης με βάση το φύλο, την ηλικία και τα χρόνια εργασίας τους. Έτσι, οι ίδιες αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν με ερωτήσεις από την κλίμακα τρόπων αντιμετώπισης. Επίσης, λόγω μεγάλου όγκου ερωτήσεων αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν πέντε αντιπροσωπευτικές ερωτήσεις, και συγκεκριμένα οι 21, 22β, 22γ, 23α και 24β. Οι συγκεκριμένες πέντε ερωτήσεις επιλέχθηκαν επειδή αποτυπώνουν με συνοπτικό αλλά ολοκληρωμένο τρόπο το βασικό «μοτίβο αντιμετώπισης» ενός περιστατικού: πρώτα την πραγματική έκθεση σε περιστατικά (Ερ. 21), στη συνέχεια δύο κεντρικούς ανασταλτικούς παράγοντες που εμποδίζουν την αναγνώριση/αναφορά (φόβος συνεπειών και έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα, Ερ. 22β και 22γ), και τέλος τη θετική πρόθεση για θεσμική αναφορά και την προτιμώμενη πρακτική ενέργεια ενεργοποίησης αρμόδιων υπηρεσιών (Ερ.

23α και 24β). Με αυτόν τον τρόπο, περιορίζεται ο αριθμός των συγκρίσεων χωρίς να χάνεται η ουσία, ενώ οι επιλεγμένοι δείκτες είναι επαρκώς «γενικοί» ώστε να μπορούν να διαφοροποιηθούν με βάση φύλο, ηλικία και προϋπηρεσία και να δώσουν ερμηνεύσιμα συμπεράσματα για το 6ο ερευνητικό ερώτημα.

Στον Πίνακα 10.7, στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών εντοπίζεται μόνο στη δήλωση ότι η αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές είναι «πολύ σημαντική και επιβεβλημένη», όπου οι άνδρες εμφανίζουν υψηλότερο μέσο όρο 4.50 (SD = 1.00) σε σύγκριση με τις γυναίκες 3.93 (SD = 1.00), $t(114) = 2.34$, $p = .021$.

Πίνακας 10.7. Ανάλυση ανεξάρτητων δειγμάτων t-test φύλο προς τρόπους αντιμετώπισης

	Άνδρας		**Γυναίκα**			
	M	**SD**	**M**	**SD**	***t*(114)**	***p***
Έχει υποπέσει στην αντίληψη σας κάποιο περιστατικό κακοποίησης;	1.35	0.49	1.51	0.5	-1.304	0.195
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές)**	3.55	1.6	3.66	1.4	-0.3	0.765
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης**	3.35	1.09	3.8	1.24	-1.507	0.135
Θεωρείτε σημαντική την αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς; **Πολύ σημαντική και επιβεβλημένη**	4.5	1	3.93	1	2.336	0.021
Σε περίπτωση που διαπιστώσετε ή υποψιαστείτε ένα περιστατικό κακοποίησης, ποια βήματα θεωρείτε σωστό να ακολουθήσετε; **Ενημέρωση αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών.**	4.4	1.05	3.94	1.05	1.787	0.077

Στον Πίνακα 10.8 δεν προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους επιλεγμένους τρόπους αντιμετώπισης μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, καθώς για όλες τις μεταβλητές οι τιμές *p* είναι μεγαλύτερες από .05.

Πίνακας 10.8. Ανάλυση One-Way ANOVA ηλικίας προς τρόπους αντιμετώπισης

	20-30		**31-40**		**41-50**		**51-60**		**Άνω των 60**			
	M	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**F(4, 111)**	**p**
Έχει υποπέσει στην αντίληψη σας κάποιο περιστατικό κακοποίησης;	1.46	0.5	1.35	0.49	1.56	0.51	1.52	0.51	1.62	0.52	0.595	0.667

Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές)**	3.71	1.47	3.76	1.39	4.06	0.93	3.09	1.53	3.62	1.68	1.278	0.283
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης**	3.96	1.27	3.59	1.12	4	1.15	3.13	1.1	3.62	1.3	2.186	0.075
Θεωρείτε σημαντική την αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς; **Πολύ σημαντική και επιβεβλημένη**	4.11	1.09	3.65	1	4.5	0.82	3.78	0.85	4	1.07	1.953	0.107
Σε περίπτωση που διαπιστώσετε ή υποψιαστείτε ένα περιστατικό κακοποίησης, ποια βήματα θεωρείτε σωστό να ακολουθήσετε; **Ενημέρωση αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών.**	3.9	1.05	4.35	1.11	4.37	0.81	3.74	1.18	4.12	0.99	1.462	0.219

Αντίστοιχα, στον Πίνακα 10.9 δεν προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους τρόπους αντιμετώπισης μεταξύ των ομάδων ετών προϋπηρεσίας, καθώς και εδώ όλες οι τιμές *p* είναι μεγαλύτερες από .05.

Πίνακας 10.9. Ανάλυση One-Way ANOVA έτη προϋπηρεσίας προς τρόπους αντιμετώπισης

	0-5		**6-10**		**11-20**		**21+**			
	M	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**F(4, 111)**	**p**
Έχει υποπέσει στην αντίληψη σας κάποιο περιστατικό κακοποίησης;	1.49	0.5	1.41	0.51	1.67	0.52	1.47	0.51	0.91	0.760
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές)**	3.77	1.43	3.41	1.54	3	1.26	3.62	1.43	0.705	0.551
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης**	3.8	1.24	3.77	1.2	3	1.55	3.69	1.18	0.792	0.5

Θεωρείτε σημαντική την αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς; **Πολύ σημαντική και επιβεβλημένη**	4.03	1.06	4.12	1.11	4	1.09	3.97	0.9	0.08	0.971
Σε περίπτωση που διαπιστώσετε ή υποψιαστείτε ένα περιστατικό κακοποίησης, ποια βήματα θεωρείτε σωστό να ακολουθήσετε; **Ενημέρωση αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών.**	3.98	1.04	4	1.12	3	1.26	4.28	0.96	2.617	0.055

11. Έλεγχος Υποθέσεων

Η πρώτη ερευνητική υπόθεση δήλωνε ότι «*Δεν υπάρχει σωστή ενημέρωση και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λακωνίας αναφορικά με την παιδική κακοποίηση*». Για τον έλεγχο της πρώτης υπόθεσης πραγματοποιήθηκε One-Samples t-test των ερωτήσεων 7, 8, 10 και 11. Για την ανάλυση ορίστηκε ως τιμή ελέγχου το 3, λόγω πενταβάθμιας κλίμακας των ερωτήσεων.

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 11.1, στατιστικά σημαντική απόκλιση από την τιμή ελέγχου του one-sample t-test καταγράφεται σε πέντε από τις επτά μεταβλητές. Συγκεκριμένα, η γνώση για τα διάφορα είδη κακοποίησης εμφανίζεται σημαντικά υψηλότερη (M = 4.11, SD = 0.94), $t(115) = 12.75$, $p < .001$, όπως και η γνώση για τα σημάδια που μπορεί να υποδεικνύουν κακοποίηση (M = 3.54, SD = 0.89), $t(115) = 6.58$, $p < .001$. Αντίθετα, η αντιλαμβανόμενη πανεπιστημιακή προετοιμασία καταγράφεται σημαντικά χαμηλότερη μέσω μαθημάτων/διαλέξεων (M = 2.06, SD = 1.10), $t(115) = -9.15$, $p < .001$, μέσω σεμιναρίων ή βιωματικών εργαστηρίων (M = 2.43, SD = 1.34), $t(115) = -4.57$, $p < .001$, και μέσω εργασιών ή μελετών περίπτωσης (M = 2.21, SD = 1.26), $t(115) = -6.77$, $p < .001$. Αντίθετα, δεν παρατηρείται στατιστικά σημαντική απόκλιση ως προς την παρακολούθηση σεμιναρίων/εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατά την επαγγελματική σταδιοδρομία (M = 2.14, SD = 1.44), $t(115) = 1.03$, $p = .306$, ούτε ως προς τη γνώση για το πώς αναφέρεται ένα περιστατικό σύμφωνα με τη νομοθεσία (M = 2.85, SD = 1.36), $t(115) = -1.16$, $p = .248$. Συνολικά, η Υπόθεση 1 γίνεται μερικώς δεκτή, καθώς επιβεβαιώνεται η ανεπαρκής πανεπιστημιακή προετοιμασία, αλλά δεν επιβεβαιώνεται με τον ίδιο τρόπο η χαμηλή επιμόρφωση κατά την επαγγελματική πορεία και η έλλειψη γνώσης της διαδικασίας αναφοράς.

Πίνακας 11.1. Ανάλυση One-Samples t-test πρώτης ερευνητικής υπόθεσης

	M	**SD**	***t*(115)**	***p***

Γνωρίζετε για τα διάφορα είδη κακοποίησης (σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική, παραμέληση);	4.11	0.94	12.746	0.000
Γνωρίζετε ποια είναι τα σημάδια που μπορεί να δείχνουν ένα περιστατικό κακοποίησης;	3.54	0.89	6.583	0.000
Πιστεύετε ότι οι σπουδές σας στο πανεπιστήμιο σας προετοίμασαν επαρκώς για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης; Αν ναι…				
Μέσα από μαθήματα/ διαλέξεις	2.06	1.1	-9.154	0.000
Μέσα από σεμινάρια ή βιωματικά εργαστήρια	2.43	1.34	-4.574	0.000
Μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης	2.21	1.26	-6.771	0.000
Έχετε παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας σεμινάρια ή εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης;	2.14	1.44	1.029	0.306
Γνωρίζετε πώς να αναφέρετε ένα περιστατικό κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία;	2.85	1.36	-1.161	0.248

Η δεύτερη ερευνητική υπόθεση δήλωνε ότι «*Υπάρχει πιθανότητα να μην αντιμετωπίζονται περιστατικά από το εκπαιδευτικό προσωπικό Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λακωνίας αναφορικά με την παιδική κακοποίηση*». Για τον έλεγχο της υπόθεσης πραγματοποιήθηκε και πάλι One-Sample t-test μεταξύ των ερωτήσεων 15, 22β, 22γ, 23α και 24β, ορίζοντας ως τιμή ελέγχου το 3.

Όπως αποτυπώνεται στον Πίνακα 11.2, καταγράφηκαν στατιστικά σημαντικές αποκλίσεις από την τιμή ελέγχου σε όλες τις μεταβλητές ($p < .001$). Ειδικότερα, η εκτίμηση ότι τα περιστατικά κακοποίησης παραμένουν αδιάγνωστα μέσα στο σχολικό περιβάλλον εμφανίζεται σημαντικά υψηλότερη από το «Μέτρια» ($M = 3.76$, $SD = 0.90$), $t(115) = 9.07$, $p < .001$, ενώ και οι δύο βασικοί ανασταλτικοί παράγοντες, δηλαδή ο φόβος για τις συνέπειες ($M = 3.64$, $SD = 1.43$), $t(115) = 4.79$, $p < .001$, και η έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης ($M = 3.72$, $SD = 1.23$), $t(115) = 6.36$, $p < .001$, βρίσκονται επίσης σημαντικά πάνω από την τιμή αναφοράς. Παράλληλα, η θέση ότι η αναφορά περιστατικών στις αρμόδιες αρχές είναι «πολύ σημαντική και επιβεβλημένη» εμφανίζεται σημαντικά υψηλότερη ($M = 4.02$, $SD = 1.02$), $t(115) = 10.87$, $p < .001$, όπως και η επιλογή ενημέρωσης αρμόδιων κοινωνικών υπηρεσιών/φορέων προστασίας παιδιών ως σωστό βήμα ($M = 4.02$, $SD = 1.06$), $t(115) = 10.31$, $p < .001$. Συνολικά, η Υπόθεση 2 γίνεται δεκτή ως αληθής, καθώς η αυξημένη εκτίμηση για «αδιάγνωστα» περιστατικά σε συνδυασμό με τα σημαντικά εμπόδια που αναφέρονται υποστηρίζει την πιθανότητα να μην αντιμετωπίζονται όλα τα περιστατικά αποτελεσματικά στο σχολικό πλαίσιο.

Πίνακας 11.2. Ανάλυση One-Samples t-test δεύτερης ερευνητικής υπόθεσης

	M	**SD**	***t*(115)**	***p***
Πόσο συχνά πιστεύετε ότι τα περιστατικά κακοποίησης παραμένουν αδιάγνωστα μέσα στο σχολικό περιβάλλον;	3.76	0.9	9.074	0.000
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές)**	3.64	1.43	4.788	0.000
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης**	3.72	1.23	6.356	0.000
Θεωρείτε σημαντική την αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς; **Πολύ σημαντική και επιβεβλημένη**	4.02	1.02	10.865	0.000
Σε περίπτωση που διαπιστώσετε ή υποψιαστείτε ένα περιστατικό κακοποίησης, ποια βήματα θεωρείτε σωστό να ακολουθήσετε; **Ενημέρωση αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών**	4.02	1.06	10.306	0.000

Έπειτα, η τρίτη ερευνητική υπόθεση δήλωνε ότι «Οι γυναίκες αντιδρούνε περισσότερο από τους άντρες εκπαιδευτικούς σε θέματα παιδικής κακοποίησης στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λακωνίας ή το αντίστροφο». Συγκεκριμένα, για την ανάλυση επιλέχθηκαν οι ερωτήσεις 22β, 22γ, 23α, και 24β.

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 11.3, από τις συγκρίσεις ανεξάρτητων δειγμάτων ως προς το φύλο προκύπτει στατιστικά σημαντική διαφορά μόνο στη δήλωση ότι η αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές είναι «πολύ σημαντική και επιβεβλημένη», όπου οι άνδρες εμφανίζουν υψηλότερο μέσο όρο (M = 4.50, SD = 1.00) σε σύγκριση με τις γυναίκες (M = 3.93, SD = 1.00), $t(114) = 2.34$, p = .021. Αντίθετα, δεν καταγράφονται στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών ούτε ως προς τον «φόβο για τις συνέπειες» (p = .765), ούτε ως προς την «έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης» (p = .135), ούτε ως προς την επιλογή ενημέρωσης αρμόδιων κοινωνικών υπηρεσιών/φορέων προστασίας παιδιών ως σωστό βήμα (p = .077). Συνολικά, η Υπόθεση 3 γίνεται μερικώς δεκτή, καθώς εντοπίζεται διαφοροποίηση φύλου μόνο σε μία από τις εξεταζόμενες διαστάσεις, και μάλιστα προς την κατεύθυνση υψηλότερης έντασης στους άνδρες.

Πίνακας 11.3. Ανάλυση ανεξάρτητων δειγμάτων t-test τρίτης ερευνητικής υπόθεσης

	Άνδρας	**Γυναίκα**

	M	SD	M	SD	*t*(114)	*p*
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές)**	3.55	1.6	3.66	1.4	-0.3	0.765
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης**	3.35	1.09	3.8	1.24	-1.507	0.135
Θεωρείτε σημαντική την αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς; **Πολύ σημαντική και επιβεβλημένη**	4.5	1	3.93	1	2.336	0.021
Σε περίπτωση που διαπιστώσετε ή υποψιαστείτε ένα περιστατικό κακοποίησης, ποια βήματα θεωρείτε σωστό να ακολουθήσετε; **Ενημέρωση αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών.**	4.4	1.05	3.94	1.05	1.787	0.077

Στη συνέχεια, η τέταρτη ερευνητική υπόθεση δήλωνε ότι «*Οι νεαρές ηλικίες εκπαιδευτικών (20-40) εκφράζονται εντονότερα σε σχέση με εκπαιδευτικούς μεγαλύτερης ηλικίας (41 και πάνω) στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση του Νομού Λακωνίας σε θέματα παιδικής κακοποίησης*». Πριν από την παρουσίαση του πίνακα, η μεταβλητή «Ηλικία» ανακωδικοποιήθηκε σε νέα διχοτομική μεταβλητή («Ηλικία 2 Ομάδες»), όπου οι κατηγορίες 20–30 και 31–40 ομαδοποιήθηκαν ως «20–40» (κωδικός 1), ενώ οι κατηγορίες 41–50, 51–60 και «Άνω των 60» ομαδοποιήθηκαν ως «41+» (κωδικός 2), και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε έλεγχος συχνοτήτων ώστε να επιβεβαιωθεί η σωστή κατανομή των συμμετεχόντων στις δύο ομάδες. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν οι ερωτήσεις 22β, 22γ, 23α και 18α.

Στον Πίνακα 11.4 δεν προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 20–40 και 40+ ως προς τις εξεταζόμενες μεταβλητές «έκφρασης/τρόπων αντιμετώπισης», καθώς σε όλες τις συγκρίσεις οι τιμές *p* είναι μεγαλύτερες από .05.

Πίνακας 11.4. Ανάλυση ανεξάρτητων δειγμάτων t-test ηλικίας προς έκφραση για τέταρτη ερευνητική υπόθεση

	20-40		40+			
	M	SD	M	SD	*t*(114)	*p*
Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές)**	3.98	1.16	3.59	1.33	1.676	0.096

Ποια από τα παρακάτω αποτελούν εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς; **Έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης**	3.72	1.44	3.51	1.43	0.787	0.433
Θεωρείτε σημαντική την αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς; **Πολύ σημαντική και επιβεβλημένη**	3.87	1.23	3.51	1.19	1.556	0.122
Σε περίπτωση που διαπιστώσετε ή υποψιαστείτε ένα περιστατικό κακοποίησης, ποια βήματα θεωρείτε σωστό να ακολουθήσετε; **Ενημέρωση αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών.**	4.01	1.08	4.02	1.05	-0.034	0.973

Τέλος, η πέμπτη ερευνητική υπόθεση δήλωνε ότι «*Το ηλικιακό φάσμα των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (25-40 ή 40 και πάνω) σχετίζεται με την επάρκεια γνώσεων σχετικά με τους τρόπους διαχείρισης και αντιμετώπισης παιδικής κακοποίησης*». Για τον έλεγχο της συγκεκριμένης υπόθεσης έγινε ανάλυση ανεξάρτητων δειγμάτων t-test στις δύο ηλικιακές κατηγορίες και χρησιμοποιήθηκαν οι ερωτήσεις 8α, 8γ, 10 και 11.

Στον Πίνακα 11.5 προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων 20–40 και 40+ σε τρεις δείκτες που σχετίζονται με την επάρκεια γνώσεων/προετοιμασίας. Συγκεκριμένα, η προετοιμασία «μέσα από μαθήματα/διαλέξεις» εμφανίζεται υψηλότερη στους 20–40 (2.23, SD = 1.06) σε σύγκριση με τους 40+ (1.81, SD = 1.13), $t(114) = 2.05$, $p = .042$, ενώ αντίστοιχα υψηλότερη στους 20–40 καταγράφεται και η προετοιμασία «μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης», με 2.49 (SD = 1.24) έναντι 1.79 (SD = 1.18), $t(114) = 3.06$, $p = .003$. Επιπλέον, η γνώση για το πώς γίνεται η αναφορά ενός περιστατικού κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία είναι υψηλότερη στους 40+ (3.30, SD = 1.36) σε σύγκριση με τους 20–40 (2.55, SD = 1.28), $t(114) = -3.01$, $p = .003$.

Πίνακας 11.5. Ανάλυση ανεξάρτητων δειγμάτων t-test για επάρκεια γνώσεων και ηλικία (πέμπτη ερευνητική υπόθεση)

	20-40		**40+**			
	M	**SD**	**M**	**SD**	***t*(114)**	***p***
Πιστεύετε ότι οι σπουδές σας στο πανεπιστήμιο σας προετοίμασαν επαρκώς για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης; Αν ναι...**Μέσα από μαθήματα/ διαλέξεις**	2.23	1.06	1.81	1.13	2.053	0.042

Πιστεύετε ότι οι σπουδές σας στο πανεπιστήμιο σας προετοίμασαν επαρκώς για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης; Αν ναι...**Μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης**	2.49	1.24	1.79	1.18	3.063	0.003
Έχετε παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας σεμινάρια ή εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης;	2.96	1.34	3.4	1.55	-1.652	0.101
Γνωρίζετε πώς να αναφέρετε ένα περιστατικό κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία;	2.55	1.28	3.3	1.36	-3.006	0.003

12. Συζήτηση Αποτελεσμάτων

Η παρούσα ενότητα συζήτησης ερμηνεύει τα ευρήματα της έρευνας που διερεύνησε τις γνώσεις, τις στάσεις και τους τρόπους αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης από εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στον Νομό Λακωνίας, συνδέοντας τα αποτελέσματα με το θεωρητικό πλαίσιο και τις ερευνητικές υποθέσεις, χωρίς να παρατεθούν αριθμητικές τιμές.

Σε σχέση με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί εμφανίζουν ικανοποιητική εξοικείωση με τα είδη της κακοποίησης και με σημάδια που μπορούν να εγείρουν υποψία, ιδιαίτερα όταν αυτά είναι εμφανή ή εκδηλώνονται ως μεταβολές στη συμπεριφορά. Το εύρημα αυτό ευθυγραμμίζεται με τον ορισμό της παιδικής κακοποίησης ως κάθε μορφής σωματικής ή ψυχολογικής κακομεταχείρισης, σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή παραμέλησης που μπορεί να προκαλέσει πραγματική ή δυνητική βλάβη (WHO, 1999; Gilbert et al., 2009). Παράλληλα, η σχετική έμφαση σε πιο «ορατούς» δείκτες μπορεί να ερμηνευθεί ως συνέπεια της καθημερινής παρουσίας των εκπαιδευτικών στο σχολείο, όπου ενδείξεις όπως ανεξήγητοι τραυματισμοί, φόβος ή απότομη συμπεριφορική αλλαγή είναι ευκολότερο να παρατηρηθούν σε σύγκριση με λιγότερο εμφανείς μορφές κακοποίησης, όπως η χρόνια παραμέληση, η οποία συχνά παραμένει δυσδιάκριτη (Runyan et al., 2002; WHO, 2020).

Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, οι στάσεις των εκπαιδευτικών φαίνεται να κινούνται σε κατεύθυνση ανάληψης ευθύνης, καθώς η αναγνώριση και η αναφορά αντιμετωπίζονται ως ουσιώδη στοιχεία του επαγγελματικού ρόλου. Η στάση αυτή συνάδει με το θεωρητικό πλαίσιο που τοποθετεί τους εκπαιδευτικούς σε προνομιακή θέση πρόληψης και ανίχνευσης, δεδομένου ότι η σταθερή σχολική αλληλεπίδραση επιτρέπει την παρατήρηση

λειτουργικών και συναισθηματικών μεταβολών (Crosson-Tower, 1984; Lindsay et al., 2012). Επιπλέον, η αναγνώριση της σοβαρότητας της συναισθηματικής κακοποίησης εναρμονίζεται με τεκμηρίωση που δείχνει ότι οι μη σωματικές μορφές βίας συνδέονται με μακροχρόνιες δυσκολίες ψυχικής υγείας, δυσλειτουργική ρύθμιση συναισθήματος και δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις (Spinazzola et al., 2014; Herrenkohl et al., 2008). Ωστόσο, ταυτόχρονα διατυπώνεται επιφυλακτικότητα ως προς την επάρκεια γνώσεων του κλάδου συνολικά και ως προς την επάρκεια υποστήριξης από θεσμούς, κάτι που έχει αναδειχθεί ως επαναλαμβανόμενο μοτίβο σε ελληνικές και διεθνείς καταγραφές, όπου η θετική πρόθεση συνυπάρχει με αβεβαιότητα για το «πώς» της αναφοράς (Παπαδοπούλου, 2020; ΚΜΟΡ, 2022; Γεωργιάδου, 2023).

Σε σχέση με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, οι τρόποι αντιμετώπισης συγκροτούνται γύρω από μια κλιμακωτή λογική δράσης: πρώτα ενδοσχολική ενημέρωση (διοίκηση σχολείου) και στη συνέχεια ενεργοποίηση κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών, ενώ η εμπλοκή άλλων αρχών ή η ενημέρωση γονέων προσεγγίζεται ως ενέργεια που απαιτεί προσεκτική εκτίμηση. Η συγκεκριμένη ακολουθία μπορεί να ερμηνευθεί ως προσπάθεια «θεσμικής ασφάλειας», δηλαδή επιλογής ενεργειών που μειώνουν τον προσωπικό κίνδυνο, οργανώνουν την τεκμηρίωση, και μεταφέρουν τη διαχείριση σε εξειδικευμένα πλαίσια, όπως προτείνεται και σε οδηγίες/προσεγγίσεις που δίνουν προτεραιότητα στη συνεργασία με κοινωνικούς λειτουργούς και υπηρεσίες παιδικής προστασίας (Crosson-Tower, 1984; Χατζηδρόσου et al., 2022). Παράλληλα, η ανάδειξη εμποδίων, όπως φόβος συνεπειών και μειωμένη εμπιστοσύνη στο σύστημα υποστήριξης, ερμηνεύεται ως κρίσιμος παράγοντας που μπορεί να παρεμποδίσει τη μετατροπή της πρόθεσης σε πράξη, κάτι που έχει συνδεθεί με τη γενικότερη υπο-αναφορά περιστατικών σεξουαλικής ή άλλης κακοποίησης και με την αβεβαιότητα γύρω από τις συνέπειες της καταγγελίας (Finkelhor, 2008; ΚΜΟΡ, 2022).

Οι ερευνητικές υποθέσεις αποτιμώνται υπό το παραπάνω πρίσμα. Η υπόθεση περί ανεπαρκούς ενημέρωσης και εκπαίδευσης φαίνεται να επιβεβαιώνεται μερικώς, καθώς συνυπάρχουν (α) επάρκεια στην αναγνώριση μορφών/σημαδιών και (β) αίσθηση περιορισμένης προετοιμασίας για διαδικαστική διαχείριση και αναφορά, κάτι που στηρίζει τη θέση ότι η εκπαίδευση πρέπει να είναι συνεχής, εφαρμοσμένη και προσανατολισμένη σε σαφείς διαδικασίες (Abrahams et al., 1992; Christian, 2008). Η υπόθεση περί πιθανότητας να μην αντιμετωπίζονται όλα τα περιστατικά ερμηνεύεται ως συμβατή με το μοτίβο «υψηλής πρόθεσης–υψηλών εμποδίων», το οποίο έχει περιγράφει και σε ελληνικές μελέτες, όπου η

έλλειψη οδηγιών και η αμφιβολία για θεσμική στήριξη λειτουργούν ανασταλτικά (Κωνσταντίνου, 2021; Παπαδοπούλου, 2020; ΚΜΟΡ, 2022).

Σε ό,τι αφορά τις υποθέσεις διαφοροποίησης, η απουσία σταθερών διαφορών στις στάσεις βάσει φύλου υποδηλώνει ότι η «ευαισθητοποίηση» πιθανόν διαμορφώνεται περισσότερο από επαγγελματικούς και θεσμικούς παράγοντες (π.χ. έκθεση σε επιμόρφωση, βαθμός καθοδήγησης, εμπειρίες εφαρμογής διαδικασιών) παρά από δημογραφικά χαρακτηριστικά καθαυτά, όπως έχει υποστηριχθεί και σε μελέτες για τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την κακοποίηση (Yanowitz et al., 2003). Αντίστοιχα, οι διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται σε ορισμένες όψεις γνώσεων/ετοιμότητας ως προς ηλικία ή προϋπηρεσία μπορούν να ερμηνευθούν μέσα από δύο συμπληρωματικούς μηχανισμούς: αφενός η μεγαλύτερη έκθεση σε πραγματικά περιστατικά κατά την επαγγελματική διαδρομή ενδέχεται να αυξάνει την διαδικαστική αυτοπεποίθηση, αφετέρου οι νεότερες ηλικίες ενδέχεται να έχουν μεγαλύτερη επαφή με νεότερα παιδαγωγικά/θεσμικά αφηγήματα αλλά μικρότερη εμπειρία εφαρμογής σε πραγματικά πλαίσια, άρα να εμφανίζουν διαφορετική κατανομή μεταξύ «αντίληψης» και «πρακτικής ετοιμότητας» (Abrahams et al., 1992; Αντωνίου, 2015).

Οι πρακτικές συνεπαγωγές που προκύπτουν είναι σαφείς και αφορούν κυρίως τη μετάβαση από γενική ευαισθητοποίηση σε επιχειρησιακή επάρκεια. Πρώτον, απαιτείται ενιαίο σχολικό πρωτόκολλο αναγνώρισης, τεκμηρίωσης και αναφοράς, με σαφείς ρόλους, βήματα και σημεία επικοινωνίας, ώστε να μειωθούν η αβεβαιότητα και ο φόβος συνεπειών, και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη στο σύστημα (Crosson-Tower, 1984; ΚΜΟΡ, 2022). Δεύτερον, η επιμόρφωση πρέπει να στοχεύει σε νομικό-διαδικαστική γνώση, πρακτική εξάσκηση με σενάρια, και ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας με κοινωνικές υπηρεσίες και ψυχοκοινωνικούς επαγγελματίες, όπως προτείνεται από εγχειρίδια και οδηγούς που εστιάζουν στη διαχείριση περιστατικών εντός εκπαιδευτικού πλαισίου (Χατζηδρόσου et al., 2022; Ιωάννου et al., 2023). Τρίτον, απαιτείται ενίσχυση δομών υποστήριξης στο σχολείο ή σε άμεση διασύνδεση με αυτό, ώστε η αναφορά να μην βιώνεται ως ατομικό ρίσκο, αλλά ως θεσμικά κατοχυρωμένη διαδικασία με προστατευτικά αντίβαρα για εκπαιδευτικούς και παιδιά (Παπαδοπούλου, 2020; Κωνσταντίνου, 2021).

Τέλος, η ερμηνεία των ευρημάτων πρέπει να συνεκτιμήσει περιορισμούς όπως ο γεωγραφικός περιορισμός, η βολική δειγματοληψία και η αυτοαναφορική φύση των απαντήσεων, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν τη γενικευσιμότητα και να ενισχύσουν κοινωνικά επιθυμητές αποκρίσεις. Κατά συνέπεια, ως μελλοντικές κατευθύνσεις προτείνονται

επέκταση σε διαφορετικές περιοχές, συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων (π.χ. συνεντεύξεις, σενάρια περίπτωσης), καθώς και αξιολόγηση στοχευμένων επιμορφωτικών παρεμβάσεων, ώστε να εξεταστεί αν μειώνονται τα εμπόδια αναφοράς και αν ενισχύεται η διαδικαστική επάρκεια στην πράξη (Lindsay et al., 2012; ΚΜΟΡ, 2022).

13. Συμπεράσματα

Στο παρόν κεφάλαιο συνοψίζονται τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας, η οποία διερεύνησε τις γνώσεις, τις στάσεις και τους τρόπους αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης από εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στον Νομό Λακωνίας. Η συνολική εικόνα δείχνει ότι το φαινόμενο νοείται ως ιδιαίτερα σοβαρό και πολυδιάστατο και ότι, σε γενικές γραμμές, υφίσταται σαφής προσανατολισμός προς την προστασία του παιδιού. Παράλληλα, αναδεικνύονται κενά που συνδέονται με την πρακτική προετοιμασία, τη σαφήνεια των διαδικασιών και τη θεσμική υποστήριξη, παράγοντες που επηρεάζουν τη μετάβαση από τη γενική ευαισθητοποίηση στην αποτελεσματική δράση.

Σε σχέση με τις γνώσεις, διαπιστώνεται επαρκής αναγνώριση των βασικών μορφών κακοποίησης και των κυριότερων ενδείξεων που εγείρουν υποψίες, ιδίως όταν πρόκειται για εμφανή σωματικά σημάδια ή για έντονες μεταβολές στη συμπεριφορά και το συναίσθημα. Ωστόσο, όταν η γνώση μεταφέρεται από το επίπεδο της αναγνώρισης στο επίπεδο της διαχείρισης —δηλαδή στον βαθμό που οι σπουδές και η μετέπειτα επιμόρφωση προετοίμασαν τους εκπαιδευτικούς για την τεκμηρίωση, την ασφαλή επικοινωνία με αρμόδιους φορείς και την ορθή αναφορά περιστατικών— αναδεικνύεται μια αίσθηση ελλιπούς ετοιμότητας. Το εύρημα αυτό συνάδει με την πρώτη υπόθεση, καθώς υποδηλώνεται ότι η θεωρητική γνώση δεν μεταφράζεται πάντα σε επιχειρησιακή ετοιμότητα.

Σε σχέση με τις στάσεις, προκύπτει ότι η αναγνώριση και η αναφορά θεωρούνται κρίσιμα στοιχεία του επαγγελματικού ρόλου, ενώ αναγνωρίζεται επίσης ότι η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί να έχει εξίσου σοβαρές συνέπειες με τη σωματική. Παράλληλα, διατυπώνεται επιφυλακτικότητα ως προς το αν οι εκπαιδευτικοί, ως συλλογικό σώμα, διαθέτουν επαρκή κατάρτιση για αναγνώριση και αναφορά, καθώς και δυσπιστία για την επάρκεια υποστήριξης από τις αρμόδιες αρχές. Η συνύπαρξη θετικής στάσης με την αβεβαιότητα για το σύστημα υποστήριξης υποδηλώνει ότι η προστασία του παιδιού συνδέεται άμεσα με την ανάγκη για θεσμική ενδυνάμωση και σαφή καθοδήγηση.

Σε σχέση με τους τρόπους αντιμετώπισης, προκρίνεται μια κλιμακωτή λογική δράσης, όπου προηγείται η ενδοσχολική ενημέρωση και ακολουθεί η ενεργοποίηση κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας. Η εμπλοκή άλλων αρχών ή η άμεση ενημέρωση των γονέων αξιολογείται ως ενέργεια που εξαρτάται από το είδος και τη σοβαρότητα του περιστατικού. Ταυτόχρονα, αναδεικνύονται ανασταλτικοί παράγοντες, όπως ο φόβος για πιθανές νομικές ή κοινωνικές συνέπειες και η έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης. Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνουν τη δεύτερη υπόθεση, καθώς υποδηλώνεται ότι, υπό ορισμένες συνθήκες, είναι πιθανό περιστατικά να παραμένουν χωρίς έγκαιρη αναφορά ή την απαιτούμενη παραπομπή.

Ως προς τις διαφοροποιήσεις βάσει φύλου, ηλικίας και ετών προϋπηρεσίας, οι διαφορές δεν εμφανίζονται ως καθολικές, αλλά ως επιλεκτικές. Οι στάσεις δεν διαφοροποιούνται σταθερά βάσει φύλου, γεγονός που υποδηλώνει ότι η ευαισθητοποίηση απέναντι στην παιδική κακοποίηση αποτελεί περισσότερο επαγγελματικό και θεσμικό ζήτημα παρά δημογραφικό. Αντίθετα, η ηλικία και η προϋπηρεσία φαίνεται να σχετίζονται με επιμέρους όψεις της διαδικαστικής γνώσης και της εμπειρίας, κάτι που ενισχύει την άποψη ότι η επαφή με πραγματικά περιστατικά και η συμμετοχή σε επιμορφώσεις διαφοροποιούν την πρακτική ετοιμότητα. Με βάση τα παραπάνω, η τρίτη και η τέταρτη υπόθεση δεν υποστηρίζονται συνολικά, ενώ η πέμπτη υπόθεση υποστηρίζεται μερικώς ως προς συγκεκριμένες όψεις της επάρκειας γνώσεων.

Συνολικά, το βασικό συμπέρασμα είναι ότι υπάρχει σημαντική αναγνώριση της σοβαρότητας του προβλήματος και προδιάθεση ανάληψης ευθύνης, αλλά η αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης εξαρτάται από την ενίσχυση της εφαρμοσμένης κατάρτισης, την παροχή σαφών οδηγιών και την ύπαρξη αξιόπιστων μηχανισμών υποστήριξης. Κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη οργανωμένων προγραμμάτων επιμόρφωσης με έμφαση σε πρακτικά σενάρια, τυποποιημένα πρωτόκολλα αναφοράς και σταθερά κανάλια συνεργασίας με υπηρεσίες παιδικής προστασίας. Περαιτέρω, ο ορισμός ενός προσώπου αναφοράς εντός του σχολείου και η διαθεσιμότητα διεπιστημονικής ομάδας (ψυχολόγος, κοινωνικός λειτουργός) μπορούν να ενισχύσουν την έγκαιρη αξιολόγηση κινδύνου και να μειώσουν το αίσθημα ατομικής έκθεσης του εκπαιδευτικού. Τέλος, η ενσωμάτωση ασκήσεων προσομοίωσης σε τακτικές επιμορφώσεις μπορεί να διευκολύνει τη μετάβαση από τη θεωρία στην πράξη και να βελτιώσει τη συνοχή των ενεργειών σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

14. Περιορισμοί της Έρευνας

Η παρούσα μελέτη αποτελεί καινοτόμο δράση για την πληθυσμιακή ομάδα των εκπαιδευτικών που έχει επιλεχθεί καθώς δεν έχει διεξαχθεί παρόμοια ερευνά στο Νομό Λακωνίας. Πάρα την συνεισφορά των εκπαιδευτικών και τα πλεονεκτήματα της ερευνάς, θα πρέπει να αναφερθούμε και σε συγκεκριμένες αδυναμίες που υπήρξαν.

Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα μας πάρα το γεγονός ότι ήταν ικανοποιητικό για την παρούσα μελέτη, προέρχεται μόνο από συγκεκριμένη περιοχή της Ελλάδας και συγκεκριμένα από το Νομό Λακωνίας. Ως εκ τούτου, το καθιστά αδύνατο στη γενίκευση για το υπόλοιπο ελληνικό εκπαιδευτικό πληθυσμό και δεν θεωρείται αντιπροσωπευτικό. Ακόμα αδυναμία θεωρείται και η υποκειμενικότητα των απαντήσεων, καθώς τα δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω των ερωτηματολογίων μπορεί να ελλοχεύουν τον κίνδυνο «κοινωνικά επιθυμητών απαντήσεων». Τέλος, ένας ακόμα περιορισμός είναι και η αδυναμία προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών στον χώρο εργασίας τους λόγο των απομακρυσμένων περιοχών που βρίσκονται τα σχολεία.

15. Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Με βάση όλα τα ευρήματα, αλλά και τους περιορισμούς που υπήρξαν στην ερευνητική εργασίας μας οι προτάσεις μας για μελλοντικές εργασίες ποικίλουν. Αρχικά προτείνουμε την διεξαγωγή ερευνάς σε πολλαπλές γεωγραφικές περιφέρειες, προκειμένου να διασφαλιστεί ένα πιο αντιπροσωπευτικοί δείγμα και να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα των γενικεύσεων. Ακόμα σημαντικό θα είναι να γίνουν έρευνες με την ποιοτική μέθοδος, για την βαθύτερη κατανόηση των φόβων, αλλά και των δυσκολίων των εκπαιδευτικών μέσω των συνεντεύξεων. Επιπλέον, στοχευμένα προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που θα είναι καθοριστικά για την καλύψει τυχών αγνώστων πτυχών των θεμάτων αυτών. Τέλος, μια διαχρονική έρευνα θα μπορούσε να εξετάσει πώς οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν με την πάροδο του χρόνου την ετοιμότητα και την αυτοπεποίθηση των εκπαιδευτικών ως προς την υποχρέωση αναφοράς και την προστασία των ανηλίκων.

16. Ηθικά Ζητήματα που Ανακύπτουν από την Έρευνα

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη με απόλυτο σεβασμό στις αρχές δεοντολογίας και προστασίας των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων. Η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική και οι συμμετέχοντες είχαν το δικαίωμα να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς καμία συνέπεια ή προβληματισμό. Πριν από τη συμμετοχή τους, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν πλήρως *(βλ.παράρτημα 1)*για τον σκοπό της έρευνας, τη φύση των ερωτήσεων και τη χρήση των δεδομένων που θα συλλεγούν.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά το δεύτερο μήνα της έρευνας, μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, με τρόπο που διασφαλίζει την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα των απαντήσεων. Τα δεδομένα ήταν ανώνυμα και δεν περιλάμβαναν προσωπικά στοιχεία που να επιτρέπουν την ταυτοποίηση των συμμετεχόντων.

Η επεξεργασία και η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκαν κατά τον τρίτο μήνα της έρευνας με βάση τις διατάξεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (GDPR) (Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679), διασφαλίζοντας την πλήρη προστασία της ιδιωτικότητας των συμμετεχόντων. Οι συμμετέχοντες είχαν το δικαίωμα να ζητήσουν τη διαγραφή των δεδομένων τους οποιαδήποτε στιγμή κατά τη διάρκεια ή μετά την ολοκλήρωση της έρευνας. Τα δεδομένα αποθηκεύτηκαν σε ασφαλές περιβάλλον και ήταν προσβάσιμα μόνο από τα μέλη της ερευνητικής ομάδας. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας και την εξαγωγή των αποτελεσμάτων, τα δεδομένα θα διατηρηθούν για διάστημα έξι μηνών και στη συνέχεια θα καταστραφούν με ασφαλή τρόπο. Η διεξαγωγή της έρευνας βασίστηκε στις αρχές της διαφάνειας, της ανωνυμίας και της εμπιστευτικότητας, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των συμμετεχόντων. Οι ερευνητές δεσμεύτηκαν να χρησιμοποιήσουν τα αποτελέσματα αποκλειστικά για επιστημονικούς σκοπούς και να αποφύγουν κάθε μορφή παραποίησης ή εσφαλμένης ερμηνείας των δεδομένων. Η συμμόρφωση με τις δεοντολογικές αρχές αποτέλεσε θεμελιώδη προϋπόθεση για τη διασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας της έρευνας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αντωνίου, Ε. (2012). Ενδοοικογενειακή βία και εγκυμοσύνη: κοινωνιολογικές και αναπαραγωγικές επιπτώσεις. (Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής). Ανακτήθηκε απο: https://doi.org/10.12681/eadd/32917

Γεωργιάδου, Μ. (2023). *Ο ρόλος του σχολείου στην ανίχνευση της παιδικής κακοποίησης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Επιστημών Υγείας, Τμήμα Ιατρικής Γλώσσα:* Ανακτήθηκε απο: *https://ikee.lib.auth.gr/record/352625/files/GRI-2023-42006.pdf*

Ιωάννου, Χ., Παπαστεφάνου, Ε., Κυριάκου, Μ., & Θεμιστοκλέους, Π. (2023). *Εγχειρίδιο εκπαιδευτικού για αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών* (2η έκδοση). Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. ISBN: 978-9963-0-9220-8. Ανακτήθηκε απο: https://enimerosi.moec.gov.cy/archeia/1/ypp16619b

Κόφφας, Σ. (2024). *Εκπαιδευτικοί και κακοποίηση ανηλίκων. Αναγνώριση δεικτών επικινδυνότητας.* Πρακτικά 9ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας, Λάρισα, 20-22 Οκτωβρίου 2023. Ανακτήθηκε απο: https://www.researchgate.net/publication/382624820

Μουρλά, Β. (2023). *Η διαχείριση των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης και παραμέλησης από τους εκπαιδευτικούς Α'θμιας και Β'θμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας Κρήτης.*

Παπαδοπούλου, Β. (2024). Γυναίκες και παιδιά ως άμεσα και έμμεσα θύματα συντροφικής/συζυγικής βίας: επιπτώσεις και παρεμβάσεις. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας. Ανακτήθηκε απο: *https://when.org.gr*

Παπαζάνη, Ο. (2024). *Σχολικός εκφοβισμός σε παιδιά με οπτική ανεπάρκεια που φοιτούν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Απόψεις εκπαιδευτικών παράλληλης στήριξης, Τμημάτων Ένταξης*

των σχολείων γενικής εκπαίδευσης. (Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Αθηνών). Ανακτήθηκε απο: https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/3390198/file.pdf

*Σιαφαρίκα, Ε., & Χολέβας, Ν. (2020). Παιδική κακοποίηση: Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και του σχολείου στην εκτίμηση του κινδύνου που διατρέχει το παιδί – θύμα. Παιδαγωγική Επιθεώρηση, 67, 128-143.*Ανακτήθηκε απο: *https://doi.org/10.26266/jpevol67pp128-143*

Υπουργείο Επικρατείας. (2022). *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Κακοποίηση και Εκμετάλλευση 2022-2027.* Ανακτήθηκε απο:https://www.opengov.gr/ypep/?p=816

Χατζησωτηρίου, Ε. (2022). Παιδική Κακοποίηση: απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πτυχιακή εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία. Ανακτήθηκε απο:*https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/15042/1/ChatzisotiriouE_2022.pdf*

Χατζηδρόσου, Δ., Μουλού, Θ., Κολλινιάτη, Κ., & Κορτομανίτη, Π. (2022). *Κακοποίηση/Παραμέληση Ανηλίκων: Εκτίμηση Παραγόντων Επικινδυνότητας & Παρέμβαση. Οδηγός για Κοινωνικούς Λειτουργούς στην Εκπαίδευση,* Ανακτήθηκε απο:https://www.researchgate.net/publication/357753630_KakopoieseParamelese_Anelikon_Ektimese_Paragonton_Epikindynotetas_Parembase_Odegos_gia_Koinonikous_Leitourgous_sten_Ekpaideuse

Χρυσοστομίδου, Β. (2024). Σχολικός εκφοβισμός - Έρευνα ΕΚΠΑ: Δύο στα δέκα παιδιά υφίσταται κάποιου είδους κακοποίηση στην Ελλάδα. *Πρώτο Θέμα*. Ανακτήθηκε απο: https://www.protothema.gr/greece/article/1480829/sholikos-ekfovismos-ereuna-ekpa-duo-sta-deka-paidia-ufistatai-kapoiou-eidous-kakopoiisi-stin-ellada/

Stanić, S., Figini, C., Step by Step, Parents Association, & European Digital Learning Network. (2022). STOP: Σταματήστε την Παιδική Κακοποίηση μέσω της Αποτελεσματικής Εκπαίδευσης και της Επαυξημένης Πραγματικότητας. Ανακτήθηκε απο: *https://www.kmop.gr/wp-content/uploads/2022/09/STOP_IO1.A1.A2_Comparative__FG_Results_GR_vf.pdf*

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Abrahams, N., Casey, K., & Daro, D. (1992). Enhancing professional recognition of child abuse and neglect: Implications for training and policy. *Journal of Child Welfare*, 71(5), 411-427.

Christian CW. Professional education in child abuse and neglect. Pediatrics. 2008 Sep;122 Suppl 1:S13-7. doi: 10.1542/peds.2008-0715f. Epub 2008 Aug 1. PMID: 18676509,Retrieved from: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18676509/

Crosson-Tower, C. (1984). Child abuse and neglect: a teacher's handbook for detection, reporting, and classroom management. Ουάσινγκτον: NEA Professional Library, National Education Association. Retrieved from: *https://www.google.gr/books/edition/Child_Abuse_and_Neglect/3vgLAAAAIAAJ?hl=el&gbpv=0&bsq=child%20abuse%20teacher*

Dube, S. R., Anda, R. F., Felitti, V. J., Chapman, D. P., Williamson, D. F., & Giles, W. H. (2001). Childhood abuse, household dysfunction, and the risk of attempted suicide throughout the life span: Findings from the Adverse Childhood Experiences Study. *JAMA*, 286(24), 3089–3096, Retrieved from: https://doi.org/10.1001/jama.286.24.3089

Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258. Retrieved from: https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8

Finkelhor, D., & Korbin, J. (1988). Child abuse as an international issue. *Child Abuse & Neglect*, *12*(1), 3-23, Retrieved from: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0145213488900038

Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 128(4), 539–579, Retrieved from: https://www.apa.org/pubs/journals/releases/bul-1284539.pdf

Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*, 373(9657), 68–81,Retrieved from: https://www.kau.se/files/2017-09/Child%20malteratment%20Lancet%203%20jan%202009.pdf

Herrenkohl, T. I., Hong, S., Klika, J. B., Herrenkohl, R. C., & Russo, M. J. (2008). Developmental impacts of child abuse and neglect related to adult mental health, substance use, and physical health. *Journal of Family Violence*, 23(2), 113–120. Retrieved from: https://doi.org/10.1007/s10896-007-9137-7

Howe, D. (2005). *Child abuse and neglect: Attachment, development and intervention*. Springer, Retrieved from: http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/23787/1/2.pdf

Kempe, R. S., & Kempe, C. H. (1978). *Child abuse*. Harvard University Press, Retrieved from:https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=XZ6B-ygMMLoC&oi=fnd&pg=PA3&dq=child+abuse&ots=i2idsypHUB&sig=-SzIkeYyDDOW5vYLmUOidlfaOQY&redir_esc=y#v=onepage&q=child%20abuse&f=false

Lindsay, G., Steptoe, A., & Haut, K. M. (2012). Educational professionals' perceptions of child maltreatment: A systematic review. *Educational Psychology Review*, 24(4), 459–479.

Marotta PL. A Systematic Review of Behavioral Health Interventions for Sex Offenders With Intellectual Disabilities. Sex Abuse. 2017 Mar;29(2):148-185. Retrieved from: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4530095/

National Research Council, Division of Behavioral, Social Sciences, Panel on Research on Child Abuse, & Neglect. (1993). *Understanding child abuse and neglect*. National Academies Press, Retrieved from: https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=qnxZpAeYVtMC&oi=fnd&pg=PR13&dq=child+abuse&ots=mELDPm6BKX&sig=vXzVDZLMUURYCCAwHycEjccsETM&redir_esc=y#v=onepage&q=child%20abuse&f=false

Parke, R. D., & Collmer, C. W. (1975). Child abuse: An interdisciplinary analysis, Retrieved from: https://psycnet.apa.org/record/1975-19906-007

Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., & Ramiro, L. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B. Zwi, & R. Lozano (Eds.), *World report on violence and health* (pp. 57–86). Geneva, Switzerland: World

HealthOrganization. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/284513156_Child_abuse_and_neglect_by_parents_and_other_caregivers

Sakdalan, J., & Mitchell, B. (2023). Development of an Evidence-based Violence Rehabilitation Program for Offenders With Intellectual Disability. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 69(5), 572-593. Retrieved from: https://doi.org/10.1177/0306624X231176005,

Sidebotham, P., & Heron, J. (2006). Child maltreatment in the "children of the nineties": A cohort study of risk factors. *Child Abuse & Neglect*, 30(5), 497–522. Retrieved from: https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.11.005

Strathearn, L., Gray, P. H., O'Callaghan, M. J., & Wood, D. O. (2020). Child abuse and neglect: Long-term effects on adult health and social outcomes. *The Lancet Psychiatry*, 7(10), 899-910. Retrieved from: https://cwig-prod-prod-drupal-s3fs-us-east-1.s3.amazonaws.com/public/documents/long_term_consequences.pdf

Taylor, J. L., & Lindsay, W. R. (2018). Offenders with intellectual and developmental disabilities: Future directions for research and practice. In W. R. Lindsay & J. L. Taylor (Eds.), *The Wiley handbook on offenders with intellectual and developmental disabilities: Research, training, and practice* (pp. 453–471). Wiley Blackwell. Retrieved from: https://doi.org/10.1002/9781118752982.ch25

U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control, Division of Violence Prevention. (2014). Essentials for childhood: Steps to create safe, stable, nurturing relationships and environments. Retrieved from: https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/essentials_for_childhood_framework.pdf

Widom, C. S. (1989). Child abuse, neglect, and adult behavior: Research design and findings on criminality, violence, and child abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(3), 355–367. Retrieved from:https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1989.tb01671.x

Yanowitz KL, Monte E, Tribble JR. Teachers' beliefs about the effects of child abuse. Child Abuse Negl. 2003 May;27(5):483-8. doi: 10.1016/s0145-2134(03)00033-4. PMID: 12718958, Retrieved from:https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12718958/

Παράρτημα

1. Δήλωση Εμπιστευτικότητας και Προστασίας Δεδομένων

Η παρούσα έρευνα διεξάγεται στο πλαίσιο επιστημονικής μελέτης που στοχεύει στη διερεύνηση των γνώσεων, των στάσεων και των τρόπων αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στον Νομό Λακωνίας. Η προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων αποτελεί για εμάς απόλυτη προτεραιότητα.

Η συμμετοχή στην έρευνα είναι εθελοντική και οι συμμετέχοντες έχουν το δικαίωμα να αποχωρήσουν από τη διαδικασία σε οποιοδήποτε στάδιο, χωρίς καμία επίπτωση ή ανάγκη αιτιολόγησης. Τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς και θα υποβληθούν σε ανώνυμη επεξεργασία.

Ειδικότερα:

- Τα ερωτηματολόγια θα είναι ανώνυμα και δεν θα περιλαμβάνουν στοιχεία που να επιτρέπουν την ταυτοποίηση των συμμετεχόντων.
- Τα δεδομένα θα αποθηκευτούν σε ασφαλές περιβάλλον και θα είναι προσβάσιμα μόνο από την ερευνητική ομάδα.
- Η επεξεργασία των δεδομένων θα γίνει με απόλυτο σεβασμό στα δικαιώματα και την ιδιωτικότητα των συμμετεχόντων, σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR) (Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679).
- Τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την εξαγωγή στατιστικών συμπερασμάτων και δεν θα δημοσιευθούν πληροφορίες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση των συμμετεχόντων.
- Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας, τα δεδομένα θα διατηρηθούν για διάστημα έξι (6) μηνών και στη συνέχεια θα καταστραφούν με ασφαλή τρόπο.

Η συμμετοχή σας στην έρευνα αποτελεί πολύτιμη συνεισφορά στην κατανόηση και την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης. Με τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου,

δηλώνετε ότι έχετε ενημερωθεί πλήρως για τον σκοπό της έρευνας και συμφωνείτε με τους όρους προστασίας δεδομένων και εμπιστευτικότητας που αναφέρονται παραπάνω.

Σας ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία σας και την πολύτιμη συμβολή σας στην έρευνα.

2. Ερωτηματολόγιο για Εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Αγαπητέ/ή εκπαιδευτικέ,

Σας ευχαριστούμε θερμά για τη συμμετοχή σας στην παρούσα έρευνα, η οποία διεξάγεται στο πλαίσιο επιστημονικής μελέτης με θέμα την παιδική κακοποίηση και τον ρόλο των εκπαιδευτικών στη διαχείριση και την πρόληψή της. Η συμβολή σας είναι εξαιρετικά πολύτιμη, καθώς τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα βοηθήσουν στη βαθύτερη κατανόηση του επιπέδου γνώσεων και στάσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την παιδική κακοποίηση, καθώς και στους τρόπους αντιμετώπισης τέτοιων περιστατικών στο σχολικό περιβάλλον.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και η συμμετοχή σας είναι εθελοντική. Τα στοιχεία που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς, σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR) και τη δεοντολογία της επιστημονικής έρευνας. Τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς και θα διατηρηθούν μόνο για την υλοποίηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας, τηρώντας πλήρως τις αρχές της ανωνυμίας και της εμπιστευτικότητας.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερις ενότητες:

1. Δημογραφικά στοιχεία – Καταγραφή βασικών πληροφοριών, όπως φύλο, ηλικία και επαγγελματική εμπειρία.
2. Γνώσεις για την παιδική κακοποίηση – Αξιολόγηση του επιπέδου ενημέρωσης σχετικά με τις μορφές και τα σημάδια κακοποίησης, καθώς και τις νομικές υποχρεώσεις αναφοράς.
3. Στάσεις απέναντι στην παιδική κακοποίηση – Καταγραφή των αντιλήψεων και της στάσης των εκπαιδευτικών σχετικά με την παιδική κακοποίηση και την αναφορά των περιστατικών.
4. Τρόποι αντιμετώπισης περιστατικών – Καταγραφή των πρακτικών και των ενεργειών που ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί όταν υποψιάζονται ή διαπιστώνουν περιστατικά κακοποίησης.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διαρκεί περίπου 10-15 λεπτά. Σας παρακαλούμε να απαντήσετε με ειλικρίνεια σε όλες τις ερωτήσεις, καθώς οι απόψεις και οι εμπειρίες σας είναι καθοριστικές για την εξαγωγή έγκυρων και αξιόπιστων αποτελεσμάτων.

Με τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, δηλώνετε ότι έχετε ενημερωθεί για τον σκοπό της έρευνας και συναινείτε στη χρήση των δεδομένων σας για ερευνητικούς σκοπούς.

Σας ευχαριστούμε θερμά για τη συμμετοχή και τη συμβολή σας στην έρευνα!

Δημογραφικά Στοιχεία

Φύλο

Άνδρας

Γυναικά

Άλλο

Ηλικία

20-30

31-40

41-50

51-60

Άνω των 60

Σπουδές

Διετής Παιδαγωγική Ακαδημία

Εξομοίωση

Μετεκπαίδευση

Πανεπιστημιακό τμήμα ΑΕΙ

Μεταπτυχιακός Τίτλος

Διδακτορικός Τίτλος

Ειδικότητα/ Κλάδος

Μαθηματικά

Φυσικές Επιστήμες

Γλώσσα και Λογοτεχνία

Ιστορία

Κοινωνικές Επιστήμες

Τεχνικά Μαθήματα

Άλλο

Πόσα χρόνια διδάσκετε στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση;

0-5

6-10

11-20

21+

Γνώσεις για την Κακοποίηση

Αξιολογήστε τις γνώσεις σας χρησιμοποιώντας την κλίμακα: 1= Καθόλου, 2= Λίγο, 3= Μέτρια, 4= Πολύ, 5=Πάρα Πολύ

Γνωρίζετε για τα διάφορα είδη κακοποίησης (σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική, παραμέληση);

1

2

3

4

5

Γνωρίζετε ποια είναι τα σημάδια που μπορεί να δείχνουν ένα περιστατικό κακοποίησης;

1

2

3

4

5

Πιστεύετε ότι οι σπουδές σας στο πανεπιστήμιο σας προετοίμασαν επαρκώς για τη διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών παιδικής κακοποίησης; Αν ναι...

α. Μέσα από μαθήματα/ διαλέξεις.

β. Μέσα από σεμινάρια ή βιωματικά εργαστήρια.

γ. Μέσα από εργασίες ή μελέτες περίπτωσης.

Αν Όχι, ποια θεωρείτε ότι είναι η βασική έλλειψη;

α. Δεν υπήρχε σχετική θεματική στα μαθήματα.

β. Δεν δόθηκε σαφείς οδηγίες για τις νομικές διαδικασίες.

γ. Δεν υπήρξε πρακτική εξάσκηση ή καθοδήγηση.

Έχετε παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής σας σταδιοδρομίας σεμινάρια ή εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την αναγνώριση περιστατικών κακοποίησης;

1

2

3

4

5

Γνωρίζετε πώς να αναφέρετε ένα περιστατικό κακοποίησης σύμφωνα με τη νομοθεσία;

1

2

3

4

5

Στάσεις και Απόψεις

Αξιολογήστε τις απόψεις σας χρησιμοποιώντας την κλίμακα: 1= Καθόλου, 2= Λίγο, 3= Μέτρια, 4= Πολύ, 5=Πάρα Πολύ

Ποια μορφή κακοποίησης θεωρείτε πιο συχνή;

1.Σωματική

2. Ψυχολογική

3. Λεκτική

4. Σεξουαλική

5. Παραμέληση

Πιστεύετε ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν επαρκείς γνώσεις για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης;

1

2

3

4

5

Πιστεύετε ότι υπάρχει επαρκής υποστήριξη από τις αρμόδιες αρχές για την αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης;

1

2

3

4

5

Πόσο συχνά πιστεύετε ότι τα περιστατικά κακοποίησης παραμένουν αδιάγνωστα μέσα στο σχολικό περιβάλλον;

1

2

3

4

5

Πιστεύετε ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν τον κατάλληλο ρόλο και γνώσεις για να παρέμβουν αποτελεσματικά σε περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης;

α. Αν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση.

β. Ο ρόλος τους είναι πιο περιορισμένος.

γ. Ο ρόλος τους είναι σημαντικός, αλλά δεν έχουν αρκετές γνώσεις.

Ποια είναι η άποψη σας σχετικά με την ευθύνη των εκπαιδευτικών να αναγνωρίζουν σημάδια κακοποίησης στους μαθητές;

α. Η αναγνώριση σημαδιών είναι θεμελιώδης ευθύνη των εκπαιδευτικών.

β. Είναι χρήσιμη μόνο αν υπάρχει συγκεκριμένη εκπαίδευση.

γ. Δεν θεωρώ ότι είναι βασικό κομμάτι του ρόλου μας.

δ. Δεν έχω γνώμη

Ποια από τις παρακάτω δηλώσεις αντιπροσωπεύει καλύτερα την άποψή σας σχετικά με τη σημασία της αναγνώρισης και της αναφοράς περιστατικών παιδικής κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς;

α. Η αναγνώριση και η αναφορά είναι καθήκον και ευθύνη κάθε εκπαιδευτικού για την προστασία του παιδιού

β. Η αναγνώριση είναι σημαντική, αλλά έχω επιφυλάξεις σχετικά με το αν η αναφορά αποφέρει πάντοτε θετικά αποτελέσματα

γ. Πιστεύω ότι η αναφορά πρέπει να γίνεται μόνο σε σοβαρές περιπτώσεις κακοποίησης

δ. Η αναγνώριση και η αναφορά δεν είναι ευθύνη του εκπαιδευτικού, αλλά άλλων αρμόδιων φορέων

ε. Δεν είμαι βέβαιος/η για τη σημασία ή τον ρόλο της αναγνώρισης και αναφοράς από τους εκπαιδευτικούς

Ποια από τα παρακάτω θεωρείτε ότι μπορεί να αποτελούν σημάδια παιδικής κακοποίησης;

α. Συχνές ανεξήγητες μελανιές

β. Απότομη αλλαγή στη συμπεριφορά του παιδιού

γ. Χαμηλή σχολική επίδοση

δ. Φόβος

ε. Αποξένωση

Μπορεί η συναισθηματική κακοποίηση να έχει εξίσου σοβαρές επιπτώσεις με τη σωματική;

Ναι

Όχι

<u>Τρόποι Αντιμετώπισης</u>

Αξιολογήστε τους τρόπους αντιμετώπισης σας χρησιμοποιώντας την κλίμακα: 1= Καθόλου, 2= Λίγο, 3= Μέτρια, 4= Πολύ, 5=Πάρα Πολύ

Έχει υποπέσει στην αντίληψη σας κάποιο περιστατικό κακοποίησης;

Ναι

Όχι

Ποιο είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την αναγνώριση και αναφορά περιστατικών κακοποίησης από τους εκπαιδευτικούς;

α. Έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης.

β. Φόβος για τις συνέπειες (νομικές ή κοινωνικές).

γ. Έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα υποστήριξης.

δ. Δισταγμός από προσωπικούς λόγους.

ε. Δεν υπάρχει εμπόδιο.

Πόσο σημαντική θεωρείτε την αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές από τους εκπαιδευτικούς;

α. Πολύ σημαντική και επιβεβλημένη.

β. Σημαντική, αλλά με προϋποθέσεις\ φυσικές επιφυλάξεις.

γ. Σημασία έχει η υποστήριξη του παιδιού, όχι η αναφορά.

δ. Δεν θεωρώ ότι πρέπει να γίνεται αναφορά.

Σε περίπτωση που διαπιστώσετε ή υποψιαστείτε ένα περιστατικό κακοποίησης, ποια βήματα θεωρείτε σωστό να ακολουθήσετε;

α. Αναφορά στο διευθυντή /τη διευθύντρια του σχολείου.

β. Ενημέρωση αρμόδιων κοινωνικών υπηρεσιών ή φορέων προστασίας παιδιών.

γ. Ενημέρωση γονέων ή κηδεμόνων.

δ. Ενημέρωση αστυνομίας ή άλλων αρχών (σε σοβαρές περιπτώσεις).